

МИНА
МАЗАМО

КОМЕДІЯ

ПЕРША ДІЯ

І

Нарешті Уля прийшла. Рина до неї, од люстра:

— Ой, Улю, ой, тільки Улю, і тобі не сором! Я жду тебе, жду, жду! Нерви як не луснуть, серце знемоглося. Ти не можеш з'явить собі, що в нас у квартирі робиться! Це ти купила нові рукавички? За скільки?.. Що тільки, Улю, робиться! Братик мій Мокій уже збожеволів од своєї укрмови, ти розумієш?

*Уля тільки на двері — і собі до люстра. Виглянулась.
Примружила очі:*

— За три сорок!

Рина до люстра. Зробила трагічні очі:

— І, мабуть, уб'є папу. За три сорок? Дешево... Або папа його, бо вже третя лампочка перегоріла — так пише по-українському, цілу ніч пише, ти розумієш, навіть вірші пише!

Уля повернулася од люстра:

— Що ти кажеш?

Рина до люстра, перехрестилась:

— От на! А папа не те що од Мокія укрмови слухати не хоче, а навпаки — наше малоросійське прізвище змінити хоче і вже напитує собі вчительку, щоб могла навчити його правильно говорити по-руському, наприклад, не «сапоги», а «спаг'і»...

Уля навіть од люстра відійшла:

— Так?

Рина

— А Мокій не тільки не зна про це, а навпаки — мріє, ти розумієш, мріє до нашого прізвища Мазайло додати ще Квач.

У л я аж сіла:

— Та що ти кажеш?

— А папа ще зранку пішов до загсу на вивідки, чи можна змінити прізвище і чи має він право заставити Мокія, ти розумієш? Мокій про це нічого не знає, розумієш? Мама пише секретного в цій справі листа до тьоті Моті в Курськ, щоб тьотя Мотя негайно (*зукнула в двері: «Мамо, на хвилинку!..» До Улі*) якнайскоріше приїхала, ти розумієш? Розумієш тепер, що в нас у квартирі робиться!

2

Увійшла мати. Рина до неї

— Ти написала листа?

М а т и

— Уже й одіслала.

Р и н а

— Жаль! Я оце подумала: ніхто й не подумає, що одного листа мало. Треба телеграму! (*Нервово заломила руки, подивилась у люстро, як вийшло*). Треба негайно телеграму вдарити! Те-ле-гра-му!

М а т и теж заломила руки. В люстро:

— Навіщо телеграму, коли я вже витратила десять копійок, послала листа?

Р и н а

— Ой мамо, яка ти їй-богу!.. Та поки там тьотя одержить листа, ти знаєш, що у нас тут статися може? Знаєш?.. (*Виразно*). Все! А ти кажеш — навіщо... Зараз іди й напиши!

Мати пішла.

У л я

— Слухай, Ринко! Невже і прізвище в загсі міняють?

— А ти думала де? Тільки в загсі! Прізвище, ім'я, по батькові, все життя тепер можна змінити тільки в загсі, розумієш? Ой Улю, ой Улюню! Коли ти мене любиш, зроби так, щоб Мокій закохався у тебе. Може, він кине свої українські фантазії, може, хоч прізвище дасть поміняти...

— Ха-ха! Хіба це допоможе?

— **Поможе.** Закохуються ж так, що на розтрату йдуть, про партію забувають, і не абихто... Улюню! Золотко!

— Ти серйозно?

— Серйозно.

— Не зможу я цього зробити.

— Чого?

— Ну, просто не зможу. Хіба я така?

— Зможеш! У тебе чарівні очі, чудесні губи, прекрасний бюст. Ти його одним махом закохаєш.

— Це тобі так здається.

— От на! Він мені навіть якось сам казав, що в тебе напрочуд гарні очі.

— Серйозно?

— Серйозно! Тим гарні, казав, що іноді нагадують два вечірні озерця в степу.

У л я в люстро:

— Що ти кажеш?

— От на!

У л я роздумливо, мрійно:

— Два вечірні озерця.

Р и н а підкреслено:

— Не забувай — у степу.

У л я роздумливо, критично:

— Два вечірні озерця... Хоч це й поетично, проте... Знаєш, яку партію знайшла собі Оля Семихаткова?

— Ну?

— Комуніста. Молодий ще, ще двадцяти трьох нема, але стаж надзвичайний! Щоліта відпочиватиме в Криму. А там не два озерця — море. Два моря! Чорне й Каспійське. Крім того, він сам з металістів, мускулатура в нього... Оля каже, як обійме — щось надзвичайне: немов, каже, гарячий удав... А кругом немов тропічний ліс. Температура — сорок.

Р и н а

— Отож почни з Мокія, Улько, — практику матимеш, як треба закохувати. Думаєш, Оля Семихаткова ото так зразу й взяла комуніста? Практику мала — з комсомольцями тощо. А наш Мокій теж у комсомолі скоро буде, розумієш?

У л я зацікавлено:

- Серйозно?
- Вже на збори ходить.

3

Увійшла мати.

Р и н а

- Написала?

М а т и

— «Курськ, Коренний ринок, 36, Мотроні Розторгуєвій. Негайно, негайно приїзди. Подобиці листом. Сестра Лина». Я вмисне написала двічі «негайно», щоб вона, як тільки одержить телеграму, так щоб і їхала...

Р и н а

- А подобиці листом навіщо?

М а т и

- — Як навіщо? Щоб з них наперед довідалась, що ж таке у нас робиться...

Р и н а

- Ну, то вона й ждатиме листа.

М а т и з досади прикусила язика. Тоді:

- То я хотіла, щоб не пропали ті десять копійок, що на листа витратила.

Р и н а

— Дай я покажу, як писати! (*Вголос*). «Курськ, Коренний» — це так, ринок можна викинути, знають і так. (*Подумала*). «Мрія воскресла. Папа міняє...»

М а т и

- Не папа, а Мина. Телеграма од мене.

Р и н а

— Не заважай! Мені ніколи!.. «Мрія воскресла. Мина міняє прізвище. Мокій збожеволів укромови. Станеться катастрофа. Приїзди негайно». (*До матері*). Розумієш тепер, як треба писати? На, перепиши й одішли! (*Мати*)

вийшла, Рина до Улі). Тепер ти розумієш? Жах! Ой, Улюню! Молю тебе, благаю — закохай!

У л я схвильовано:

— Ну як я почну, чудійко ти? Сама знаєш, який він серйозний, ще й український. Ну як до його підступитися? З якого боку?

— З якого?

— Так.

— З українського.

— Не розумію. Як це?

— А так, що тільки з українського.

У л я подумала:

— Ти, я бачу, Рино, дурна. Та в нього ж іншого боку нема, а ти кажеш: тільки з українського. Він же з усіх боків український.

Р и н а подумала. Раптом:

— Ха-ха! Ти дурна!

— Серйозно?

— Серйозно дурна! А я що тобі кажу? Тільки з українського. Це й означає, що в нього другого боку нема, що він кругом український.

У л я розсердилася:

— Як так, то й розуміти не хочу! Взагалі! Бо все це дурниці взагалі.

Р и н а побачила — лихо!

— Улю! Золотко! Ти не дурна!

У л я до люстра:

— Не хочу! Не можу! Не знаю, як...

— Я покажу, як. Ось я зараз покличу його і покажу, як почати.

— Ні, ні!

— Побачиш, що зможеш. Ось зараз покличу. Він зразу розсердиться, нахнюпиться, це правда. Та я знаю, як до нього підійти, з якої сторони він одмикається. Дуренька, не бійся! Я тобі дам потайний ключик, я покажу стежечку до його сердечка.

— Ні, ні! Я не розумію! не розумію!

Тоді Рина натхненно, з викликом:

— Не віриш? А хочеш, Улько, і він тебе поведе сьогодні в кіно?

Як усяка Уля, Уля — кіноманка!

— Ти серйозно?

Рина не така, щоб назад.

Перехрестилась, немов збираючись у воду пірнути!

— От на! Тільки ти, Улю, не зірвись. Що не казати-му я, то немов з твого бажання, розумієш? Можеш навіть мовчати, тільки підтакни коли, кивни головою, усміхнися. А далі сама побачиш... *(Постукала в двері до брата)*. Моко, вийди на хвилинку! Чуєш, Моко?

Уля ледь чуло, самими рухами:

— Рина, не треба! Золотко, не треба! *(Побачила, що та не слуха, підбігла до люстра. Очевидно, хотіла зробити очі озерцями. Не вийшло. Вхопилась за серце)*.

4

Увійшла мати. До Рини голосно й авторитетно!

— Тьотя не одержить такої телеграми!

Рина

— Цс-с... Чого?

Мати тихше:

— А того, що в ній тринадцять слів, ти розумієш? Треба скоротити.

5

Увійшов Мокій, юнак з чорним висипом під носом і по підборіддю, з мрійними, але злими очима. Хотів гримнути на сестру, та побачив, що вона не сама:

— Ну?

Рина зробила знак матері, щоб та негайно вийшла.

Мати вийшла.

Рина до брата:

— Ти, здається, знайомився колись. Моя подруга — Уля Розсоха.

Уля самими губами:

— Розсохина.

Рина з натиском:

— Розсоха.

Моко їй незграбно подав руку:

— Гм...

Рина

— На хвильку, Моко. Улі страшенно вподобалось українське слово — бразолійний, а я не знаю, що воно означає. Яка його тям?

Моко їй хмуро, недовіливо:

— Бразолійний, ти хочеш сказати?

Рина до Улі:

— Як, Улю?.. Ах, такі Бразолійний! Бразолійний!

*Моко їй уважніше подивився на Улю. Кахикнув.
Тоді глухо:*

— Бразолійний — темно-синій (*До сестри*). Більш нічого? (*Взявся йти*).

Рина до Улі:

— Бразолійний — темно-синій, розумієш, Улю?! (*До брата*). Уля каже, що воно звучне таке, свіже — бразолійний. Бразолійний.

Моко їй до Улі. Стримано:

— Ви де чули чи вчитали це слово?

Уля розгубилась:

— Я?.. Я не зна... Воно мені просто взяло і вподобалось...

Рина перехопила:

— Улі ще одне подобалось слово... (*До Улі*). Яке ще тобі подобалося слово? Здається... ну, як? «Бринить» ти казала?

Уля

— «Бринить».

Рина

— Що таке «бринить», Моко?

Мокиї м'якше:

— А, «бринить». По-русьському — «звучить». Та тільки одним словом «звучить» його перекласти не можна. «Бринить» має... *(До сестри, нахмурившись)*. Стривай! Ти мене колись за це слово вже питала...

Рина здивовано:

— Я?

Мокиї суворише:

— Авжеж, питала. Просила, щоб я підлоги за тебе натер, і перед тим шугала.

Рина

— Невже питала? Тепер пригадую. *(До Улі)*. Пам'ятаєш, ти вже раз у мене за це слово питала... *(До брата)*. А я у тебе спитала для Улі, та забула. *(До Улі)*. Пам'ятаєш?

Уля

— Аж двічі! Рина сказала, що ви добре знаєте українську мову, а мені саме тоді вподобалось це слово, і воно мені, не знаю чого, страшенно вподобалось. Спитала у Рини: що таке... «звучить»?

Рина перебила:

— «Бринить»! Отоді я, Моко, й спитала тебе. Ну да ж. Ти ще, пригадую, сказав, що «бринить» — якесь надзвичайне слово...

Мокиї до Улі:

— «Бринить» має декілька нюансів, відтінків. По-українському кажуть: орел бринить. Це означає — він високо, ледве видко — бринить.

Уля примружила очі. Рина до Улі:

— Ти розумієш?

Уля кивнула головою. Мокиї м'якше:

— Можна сказати — аеро бринить. А от іще кажуть: сніжок бринить. Це як випаде, а тоді зверху, в повітрі, ледве примітний такий, бринить.

Рина до Улі:

— Ти розумієш?

Уля ніжно всміхнулась. Мокій розворушився:

— Або кажуть — думка бринить. Це треба так розуміти тільки-тільки береться, вона ще неясна — бринить. Спів бринить. Це, наприклад, у степу далеко ледве чути пісню...

Уля мрійно:

— Бринить.

Мокій з гумором:

— Губа бринить. Так на селі й кажуть: аж губа бринить, так цілуватися хоче.

Уля

— А знаєш, Рино? Мені справді вподобалось це слово.

Рина

— Серйозно?

Уля

— Серйозно!

Рина

— Bravo! Ти, я бачу, тепер зрозуміла, як і що. (До Мокія). Між іншим, Уля страшенно любить українські кінокартини і написи... каже, що вони якісь... (До Улі). Які, Улю?

Уля

— Надзвичайні.

Рина до Мокія:

— Ти розумієш?

Мокій

— На жаль, гарних українських кінокартин дуже мало... Дуже мало!

Рина

— Оце ж вона й прийшла спитати, про оце ж і просить, щоб я з нею пішла сьогодні в кіно. А мені ніколи, розумієш?..

Мокій

— Гм.. Бачиш, мені треба сьогодні ввечері на комсомольські збори... На жаль, не можу, бо треба на комсомольські збори... Я пішов би, та мені треба на збори комсомолу.

Рина

— Я б сама з нею пішла, та коли ж її цікавить не так картина, як написи до неї: чи чистою укромовою написано,

чи робленою, чи попсованою... (До Улі). Я не знаю, чого тебе це цікавить.

У л я здивовано:

— Мене?..

Р и н а

— Не однаково — чи чистою, чи робленою?..

М о к і й

— Авжеж, не однаково! От, наприклад, написи в «Звенигорі» — краса! Стильні, поетичні, справжньою українською мовою писані. А подивіться ви на написи по других кінокартинах. Олива з мухами! Немов навмисне псують таку прекрасну, таку милозвучну мову...

Р и н а до Улі:

— От хто б тобі розказав, Улю! От хто б відповів на всі твої щодо української мови запитання!

М о к і й до Улі:

— Бачите, мені треба на збори комсомолу... А вам справді цікавить все це? Українська мова і... взагалі?

У л я

— Взагалі страх як цікавить!

Р и н а

— Як стане коло української афіші: читає-читає, думає-думає, чи справжньою мовою написано, чи фальшивою... Я гукаю — Улю! Улю!

М о к і й до Улі, призно:

— Серйозно?

У л я почервоніла:

— Серйозно!

М о к і й

— А знаєте, я сам такий. Побачу ото неправильно писану афішу, вівіску або таблицю — і досади тобі на цілий день. А які жажливі афіші трапляються, як перекручують українську мову...

У л я

— Серйозно?

Мокій

— Серйозно перекручують! Серйозно!.. Та ось я вам покажу одну таку афішку — помилуетесь. (*Побіг і вернувся, щоб справити чемність*). Вибачте, я зараз... На хвилинку... Такої афішки ви ще... (*Побіг*).

Рина до Улі:

— А що?! Ще один захід — і ти, Улько, сьогодні в кіно. Ти тепер розумієш, як з ним треба поводитися? От тільки забула я попередити тебе, що не всяке українське він любить, розумієш? Раз на іменини, думаю, що йому купити, який подарунок? Купила малоросійську сорочку й штани. Так ти знаєш, сокирою порубав.

Уля пошепки:

— Що ти кажеш?

— От на... От що, Улюню! Ти котись зараз просто до нього в кімнату, розумієш? Бо тут він покаже тільки афішу, а там у нього словники, книжки, Хвильові всякі, Тичини. Хоч до вечора розпитуйся, залюбки відповідатиме. Побачиш яку книжку — і питай. Побачиш там Хвильового і питай, а тоді в кіно. Ну, а там ти вже сама знаєш, як і що. Іди! Дай я тебе перехрещу!

Уля до люстра. Від люстра під хрест. Тоді раптом стала:

— А що, як не так питаю? Не попаду на його смак?

Рина

— Попадеш.

Уля

— Ну як? Як? Коли мені здається, що «Стоїть гора високая» краще за Тичину.

Рина на мить замислилась, потьмарилась. Раптом обличчя її засвітилося:

— Прекрасно! Оце і май на увазі: що тобі подобається, те йому не подобається, і навпаки, розумієш?

Уля добрала розуму:

— А не помилюся?

Рина

— Ні!

*Уля боязко підійшла до Мокієвих дверей.
Постояла. І таки пішла.*

Р и н а до люстра:

— Ху! Слава богу.

6

Увійшла мати.

Р и н а

— Ну, що там у тебе з телеграмою? Написала?

М а т и

— Вже й одіслала. Домаху попросила, щоб віднесла. Тільки я скоротила...

Р и н а

— Як же ти скоротила?

М а т и

— Так, як я одна тільки вмю. Вийшло коротко й дешево. Ось копія: «Курськ, Коренний, 36. Катастрофа. Мока українець. Приїзди. Лина. Негайно приїзди». Все...

Р и н а

— Ха-ха! Та тьотя ніколи не одержить такої телеграми!

М а т и

— Не вигадуй дурниць! Це тобі досадно за тринадцять?

Р и н а

— Та кому телеграма? Коренному ринкові?

М а т и

— Тьоті ж: Коренний, 36. Катастро...

Прикусила язика, аж позеленіла. Тоді:

— Ну що ж тут такого? На Коренному ринку здогадуються, що ця телеграма до тьоті Моті.

Р и н а за копію:

— Ослице! Дай я допишу!

М а т и вирвала назад:

— Я сама!

Р и н а

— Дай, кажу!

М а т и

— Я сама, кажу!

Знову задзвонив дзвоник. Тепер уже м а т и вискочила в коридор. Повернулася бліда, ще більш схвильована!

— Папа прийшов...

7

Ускочив М а з а й л о. Подивився гарячими, натхненними очима:

— Дайте води! (*Випив води. Помацав серце*). Думає, не переживе...

М а з а й л и х а і Р и н а

— Ну?

— Не міняють?

М а з а й л о

— По радіо читають, в анатоміях пишуть: серце — орган, що гонить кров, орган кровогону. Нічого подібного! Серце — це перш за все орган, що передчує і вгадує. Однині вірю йому, а більш нікому в світі. Серйозно кажу!

М а з а й л и х а та дочка й собі за серце:

— Поміняли?

— Не міняють?

М а з а й л о

— Ще як я підходив до загсу — думалось: а що, як там сидить не службовець, а українець? Почує, що міняю, так би мовити, його українське — і заноровиться. На зло тобі заноровиться. І навпаки думалось: а що, як сидить такий, що не тільки прізвище, всю Україну змінив би? А що, як і такий, що щб йому, до твого прізвища — до себе він байдужий під час служби, себто сидить, нічого не бачить і себе не помічає? А що, як такий, думалось, що почне з діда-прадіда? А що, як не той, і не дру-

гий, і не третій?.. А що, як і той, і другий, і третій?.. І серце, серце вже тоді передчуло. Там сидів... (Випив води). Од усіх вищезгаданих середній.

М а з а й л и х а

— Которий же?

— Середній од усіх, кажу! Арихметично середній, по-моему. Увійшов...

Р и н а

— Хто?

М а з а й л о

— Я! Він сидів. Спитав сухо, якимсь арихметичним голосом: «Вам чого?» Я до нього — і раптом відчув, що вся кров мені збігла в ноги і стала. А серце, як дзвін на пожар, бев-бев-бев... і десь, немов як справді пожар, зайнялося. Палахкотить... Питаю і не чую свого голосу: чи можна, кажу, змінити прізвище? Він подивився і знов: «Вам чого?» — арихметичним голосом. Як чого? Як чого? — заскакало огненно в голові. Двадцять три роки, кажу, носю я це прізвище, і воно, як вісла на житті — Мазайло!.. Ще малим, як оддав батько в город до школи, першого ж дня на регіт взяли: Мазайло! Жодна гімназистка не хотіла гуляти — Мазайло! За репетитора не брали — Мазайло! На службу не приймали — Мазайло! Од кохання відмовлялися — Мазайло! А він знову: «Вам чого? — питаю».

М а з а й л и х а

— Мене обдурив: я покохала не Мазайла, а Мазалова, чом не сказав?

Р и н а

— І тепер сміються, регочуть — Мокрина Мазайло, не сказав?

М а з а й л о

— Я нічого не сказав. То мені лише здавалось, що питаю, кажу. А вийшло так, що я став перед ним і мовчав. Мені заціпило...

М а з а й л и х а

— Було б голкою вколотися.

М а з а й л о

— Хтось одвів мене до дверей. Все — як у тумані. Не знаю, де я, чого прийшов. Серця вже не чую. І раптом

воно твоє! — перед очима якесь писане оповіщення... Немов не я, немов хтось інший за мене чита — (серце!). Список осіб, що міняють своє прізвище. Минько Панас на Мінервина Павла. Читаю, не розумію. Вайнштейн Шмуель-Калман-Беркович на Вершиних Самійла Миколайовича — читаю; Засядь-Вовк на Волкова, читаю. Ісидір Срайба на Алмазова¹, і тут все прояснилось. Я зрозумів, де я і чого прийшов, повернувся назад, питаю і чую свій голос: скажіть, чи можна змінити своє прізвище і як? І чую арихметичний, щодалі симпатичніший: «Можна!» Отак і отак... Ура! — крикнуло серце.

Рина радісно і разом погрозово:

— Цс-с-с. (Показала на двері, де Мокій).

Мазаїло натхненно, але тихіш:

— Вра! Вдарило, задзвонило, як на великдень... (Поцілував жінку). Отак! (Дочку). Отак (знов жінку) і отак!

Мазаїлиха, мало не плачучи з радості:

— Яке ж тобі прізвище дадуть, Минасю?.. Яке?

Рина

— Було б попросити і нам Алмазова...

Мазаїло, немов диригуючи над якимсь невидимим хором:

— Отак і отак! Виберіть прізвище, яке до вподоби.

Жінка і дочка руками, мов крилами птиці, навипередки:

— Сіренев! Сіренський!

— Розов! Де Розе!

— Тюльпанов!

— Фон Лілієн!

Мазаїло, диригуючи:

— Подайте заяву. На два рублі марок. На публікацію тиждень чи два. Все! (По паузі, погладивши серце). Думав, не переживе.

Мазаїлиха

— З Мокієм що робити, Минасю? Він же і слухати не захоче...

М а з а й л о раптом перестав дирижувати. *Потемнів:*

— Він ще не знає?

М а з а й л и х а

— Ні!

М а з а й л о з радісним гнівом:

— Заставлю! Виб'ю з голови дур український! А як ні — то через труп переступлю. Через труп!.. До речі, де він? Покличте його! Покличте негайно! (*Гукнув*). Мокію! Чуєш? Гей, ти!

Д о ч к а спинила:

— Папо, поки що йому про це ні слова! До публікації, розумієш?

М а з а й л о

— Тепер не боюсь! Не боюсь! Бо тричі звертався я до загсу, тричі, тричі допитував... Аж нічого він не може вдіяти. Маю повне, необмежене право змінити не то що своє прізвище — по батькові й дідове ім'я й прізвище. Чула?.. Та після цього... Мокію!

Д о ч к а

— Ти, здається, маєш знайти собі вчительку?

М а з а й л о

— Правильних проізношень?.. Вже знайшов! Найняв! В понеділок прийде на лекцію... Прекрасна вчителька. Рафінадна руська вимова... Прізвище Баронова-Козино.

М а з а й л и х а

— Яка краса!

Д о ч к а до батька:

— І ти думаєш, що Мока, знаючи про зміну прізвища, не вчинить під час лекції демонстрації, скандалу?

М а з а й л о

— Уб'ю!

М а з а й л и х а

— Минасю, яка грубість!

М а з а й л о

— Ну, вигоню з дому!

Д о ч к а

— Ой, папо, ой, тільки, папо! Який ти... Та краще до публікації помовчати. З'яви собі: ти вибираєш прізвище — Мокій нічого про це не зна, розумієш? Ти береш лекції «правильних проізношеній» — Мокій не зна, розумієш? Тим часом я і мама скликаємо родичів на сімейну раду — Мокій не зна...

М а з а й л и х а

— Сестру мою Мотю з Курська.

Д о ч к а

— Можна буде ще дядька Тараса з Києва.

М а з а й л и х а ж а х н у л а с я :

— Тараса Мазайла? Господь з тобою!.. Та чи не в нього наш Мокій і вдався?! Там такий, що в нього кури по-українському говорять.

Д о ч к а

— Без дядька Тараса! Тьотя і ми натиснемо на Мокія, розумієш, папо?

М а т и

— Та Мотя одна на нього подіє!.. Хіба ти, Минасю, не знаєш, як вона вміє взагалі?

Д о ч к а

— Крім того, ще один план є на Мокія вплинути... Не віриш? А хочеш, папо, і він за тиждень-два кине свої українські мрії? От давай! Тільки ти мовчок. Розумієш?

Ж і н к а н е р в о в о :

— Мино!

Д о ч к а

— Абсолютний мовчок на два тижні. Не віриш? Ну, на тиждень, папочко!

Ж і н к а п о г р о з л и в о :

— Мин-но!

Д о ч к а , п о ц і л у в а в ш и б а т ь к а :

— Пане Сіренський! Розові Де Розелі Тюльпанові! Ну?

М а з а й л о

— Ну, гаразд. На тиждень... (*В люстро*). Все одно я скоро скажу... Прощай, Мазайло! Здрастуй...

8

В цей момент підвищений, радісний голос М о к і і в:

— ...Мазайло-Квач, наприклад.

Вирвався з рипом дверей. М о к і і вийшов з Улею. Не помітивши навіть батька, переконував далі, агітував Улю:

— Мазайло-Квач, Улю! Це ж таке оригінальне, демократичне, живе прізвище. Це ж зовсім не те, як якесь заяложене, солодко-міщанське: Аренський, Ленський, Юрій Милославський... Взагалі українські прізвища оригінальні, змістовні, колоритні... Рубенсівські — от! Убийвовк, наприклад, Стокоз, Семиволос, Загнибога. Загнибога! Прекрасне прізвище, Улю! Антирелігійне! Це ж не те, що Богоявленський, Архангельський, Спасов. А німецькі хіба не такі, як українські: Вассерман — вода-чоловік, Вольф — вовк. А французькі: Лекок — півень.

У л я обернулася до Рини:

— Ми йдемо в кіно!

ДРУГА ДІЯ

I

Два дні згодом Р и н а допитувала в Улі (перед люстром):

— Ну, як же ти не знаєш, ой, Улю. Ти ж з ним в кіно ходила?

— Вчора і завчора.

— Зельтерську воду пила з шим, ти кажеш?

— Навіть із сиропом...

— Печення він тобі купував?

— Аж п'ять, Рино!

— До самого дому провів?

- До воріт. Ще й постояв трохи.
— І ти не знаєш, як він, — закохався чи?..

В У л і аж рум'янець спажнув. Перебила Рину рухом-словом:

- Стривай, Ринко!

Р и н а вичікувальним голосом:

- Ну?

— Стривай, я скажу... Як пили ми після кіно воду, я на нього глянула, отак... Він на мене — отак. Сказав, що по-українському «зрачки» «чоловічками» звуться.

- Ну?

— Тоді, як ішли додому, я, ти знаєш, спотикнулась, а він — хоч би тобі що. Тільки спитавсь, чи не читала я думи про втечу трьох братів? Там, каже, є такі слова: «свої білі ніжки на сире коріння, на біле каміння спотикає». От, каже, де збереглася українська мова.

- Ну?

— Тоді, як повела я його через сквер (це той, де, знаєш, завжди сидять і цілуються), він сказав: як-то прекрасно оповіла українська мова кохання: я покрию, каже, свого милого слідочок, щоб вітер не звіяв, пташки не склювали...

- Ну?

— А як вела його повз тих, що, знаєш, уже лежали, він сказав, як українська мова до того ще й дуже економна та стисла: одна рука в голівоньку, каже, а друга — обняти...

- Ну?

— А біля воріт, як уже розставатися, сказав він мені: ваше прізвище Розсоха — знаєте, що таке «розсоха»? Показав на небо — он Чумацький Шлях, каже, в розсохах є чотири зірки — то криниця, далі три зірки — то дівка пішла з відрами, в розсохах, каже... А тоді подивився мені в очі глибоко-глибоко...

- Ну? Ну?

У л я зітхнула:

— Попрощався і пішов... Ти не скажеш, Рино, як він — чи хоч трохи закохався, чи...

Р и н а

— Та я тебе про це питаю, Улько, тебе... Ой, яка ж ти дурна, розумієш?

У л я

— Коли я дурна, а ти розумна, то скажи мені, що б ти сказала, коли б ти була я, а я — ти, себто, коли б він тебе отак проводжав?

— Що я б сказала?

— Так.

— Коли б я була ти, а ти — я?

— Так.

Рина осіклась, поморщила лоба.

А У л я як У л я — зраділа:

— Ага! Ага!.. І ти б це знала, що сказати, Рино!

Р и н а

— Ну да ж! Бо коли б я була ти, то теж була б дурна.

У л я образилась:

— Як так, то тебе більше не питатиму, і ти мене не питай...

Р и н а

— Улюню, ти не дурна! Золотко, не сердься... Бо й я не знаю... Тільки знаєш що? Мені здається...

У л я

— Ну?

Р и н а

— Він, кажеш, заглянув тобі в вічі, як пили зельтерську?

— Так.

— І біля воріт, як розставались?

— Глибоко заглянув...

— Мені здається, що він закохався.

У л я в люстро:

— Що ти кажеш, Рино?

Р и н а

— От на! Принаймні закохується. Тільки ти, бога ради, поспіши, Улюню, прискор цей процес, розумієш? Треба, щоб він взагалі не вкраїнською мовою мріяв, а тобою, золотко, твоїми очима, губами, бюстом тощо... Ну зроби так, Улю, ну що тобі стоїть?

У л я

— І зробила б, може, та коли ж він чудний такий. Ну чим ти на нього вдієш? Коли навпаки — він на тебе словами отими тощо... аж пахне.

Р и н а

— Він на тебе словами, віршами, ідеологією, а ти на нього базою, розумієш? Базою... Тим-то і поклалась я на тебе, Улько, що ти маєш такі очі, губи, взагалі прекрасну базу маєш. Крім того, мене ти слухатимеш, моєї поради. Так, Улюню, так?

Уля випнулась уся. Зітхнула. Мовчки поцілувала Рину.

Р и н а

— Так!.. Добре, серце, що ти сьогодні наділа більш прозористі панчохи, розумієш? За новою модою. До того ж вони й на колір кращі — якісь манливі, теплі... Чудесно!

У л я перед люстром:

— Що ти кажеш?

Р и н а

— Чудесно, кажу, і кличу Мокія...

У л я, звичайно, за серце, до люстра:

— Рино, хвилинку!..

Та Рина вже без уваги на те. Пішла, покликала Мокія: «Моко! Тебе на хвилинку просить Уля...» Сама вийшла.

2

Увійшов М о к і й. Певно, читав, бо з книжкою, олівцем і сантиметр у руках:

— Гм... це ви?

У л я

— Я... по книжку... А ви думали хто?

М о к і й

— Думав, що це... ви.

В У л і забриніло в грудях:

— Серйозно?.. А я по книжку до вас.

— По яку?

У л я трошки розгубилась:

— По яку? Взагалі по українську книжку.

У М о к і я забринуло в грудях:

— Серйозно? Дуже приємно. Радію вам, Улю.

— Серйозно?

— Серйозно. Якої ж вам книжки дати? З поезії? З прози? З наукових, соціально-економічних?

— Котру можна буде.

— Вибирайте.

— Ну, дайте... яку ви хочете.

М о к і й зворушено:

— Та я б хотів, щоб ви всі їх перечитали, Улю!

— А це у вас яка?

— Це?.. Це книжка з української етнографії та антропології.

У л я вже не знала, що далі казати, та:

— Серйозно?

М о к і й

— Подивіться.

У л я подивилась:

— Гарна книжка — в палітурках і, здається, з золотим обрезаом...

М о к і й

— А знаєте, як по-українському сказати: з золотим обрезаом?

— Ану, як?

М о к і й піднесено:

— Книжка з золотими берегами. Правда, прекрасно?

— Надзвичайно!

— А то іще можна сказати про матерію, що вона з берегами. Фартух дорогий — золоті береги.

У л я щиро:

— Прекрасно!

М о к і й зраділо:

— Серйозно?

У л я цілком щиро:

— Надзвичайно! Фартух дорогий, золоті береги... А скажіть, як буде по-українському «чулки з розовою каемкою»? Отакі, як у мене. Ось...

*Хотіла показати, та васоромилась. Похилилась.
Мокій того майже не помітив. Ще більш піднесено:*

— Панчохи з рожевими бережками.

У л я

— Надзвичайно!

Мокій ще більше запалився:

— А то ще кажуть: миска з крутими берегами. Або пустився берега чоловік, по-руському — на проізвол судьби. Або, нарешті, кажуть, берега дати... Наприклад, треба українській неписьменності берега дати! Ах, Улю. Як ще ми погано знаємо українську мову. Кажемо, наприклад: потяг іде третьою швидкістю, а треба — поїзд третім погоном іде. Погін, а не швидкість. А яка ж вона поетична, милозвучна, що вже багата... Та ось вам на одне слово «говорити» аж цілих тридцять нюансових: говорити, казати, мовити, балакати, гомоніти, гурорити, повідати, торочити, точити, базікати, цвенькати, бубоніти, лепетати, жебоніти, верзти, плести, герготати, бурмотати, патякати, варнякати, пасталакати, хамаркати, мимрити, цокотіти...

Вже втретє дзвонив у сінях дзвоник, коли Мокій та Уля почули. Пішла одчинити Уля.

3

*Вернулась і з нею увійшла суха, потерта якась дама
в довоєнному вбранні.*

Дама до Улі:

— Я Баронова-Козино. Ваш папа найняв мене показати йому кілька лекцій з правильних проізношень.

У л я

— Мій папа? У мене нема папи: він помер.

Б а р о н о в а - К о з и н о

— Помер? Ах, боже мій, яке нещастя! І це так несподівано, раптом... Боже мій. Ще завчора він найняв мене і дуже просив прийти на першу лекцію сьогодні.

У л я

— Мій папа вже три роки тому як помер.. То, мабуть, був не мій папа.

Баронова-Козино

— Вибачте, я, певно, не туди потрапила, хоча адресу добре запам'ятала. (*Забурмотіла розгублено*). Холодна Гора, ...ська вулиця, № 27, на воротах напис: «У дворі злі собаки»,— та собак, казав ваш папа, нема. І справді нема, Квартира Зама... Майза... Ах, боже мій, чудне таке прізвище...

Мокій

— Може, Мазайла?

Баронова-Козино

— Так! Мазайла! Він ще казав, що не треба запам'ятовувати прізвища, бо не сьогодні-завтра має змінити його у загсі на інше...

Мокій аж потемнів:

▲- Мій папа?.. Прізвище?..

Баронова-Козино

— А ви його син?.. Вибачте, не знала. (*До Мокія з підлесливим просміхом*). Хоч ви схожий на вашого папу, Боже, як схожий... Скажіть — змінили вам прізвище? Папа ваш так турбувався... Воно справді якесь чудне. Либонь, малоросійське?

Мокій глухим, здушеним голосом:

— Однині... (*розкашлявся*) у мене папи нема!

Баронова-Козино

— Як? Ви сказали...

Мокій з натиском:

— Нема, кажу! Нема!..

Баронова-Козино

— Ах, боже мій! Знов, виходить, я не туди потрапила... Як же так? (*Забурмотіла розгублено*). Холодна Гора, ...ська вулиця, № 27, «У дворі злі собаки», квартира...

Увійшов Ма за й л о. Кинувся до Козино!

— Жду вас, жду!

Баронова-Козино

— Вибачте, вийшло таке непорозуміння. Сказали — вас нема, що ви вмерли...

Ма за й л о показав на двері. Не зводячи очей з Мокія, вклонився ще раз Бароновій:

— Так, так... Заходьте. Мокію! Я матиму з мадам Бароновою-Козино ділову розмову. Мені потрібна ця кімната...

Баронова-Козино

— І я вже була повірила, що ви вмерли...

Ма за й л о до Баронової, але вся його увага на Мокієві:

— Дуже приємно... (До Мокія). Розумієш?.. (До Баронової, ще раз вклонившись). Вибачте. Заходьте...

Баронова-Козино заспокоєно і задоволено:

— Мерсі!

Вийшли. Мокій, звесь час свердливши батька очима, зірвався з місця. Заходив:

— Ні! Ні!.. Не дам! Не дозволю! І жодної лекції правильних проізношень! (Помітив Улю біля люстра і раптом увесь засвітився, сповнився якоюсь ідеєю). Так... Бачте тепер, Улю, який я самотній?

У л я

— Серйозно?

— Серйозно, Улю. Рідня — а нема до кого слова промовити, тим паче українського. Слухати не хочуть. (До дверей). Так ні! Буду на зло, на досаду декламувати українське слово. (До Улі). Не розуміють його краси, а з моєї самотності сміються. Отак і живу, самотію, як місяць над глухим степом, як верства в хуртовину. (До дверей). Буду співати, кричати під дверима отут, буду танцювати, свистіти!.. (До Улі). Як одлюдник в пустелі, як копійка у старця, як мізинець у каліки, як...

У л я захвилювалась:

— Серйозно?

М о к і й

— Серйозно! Скоро вже і я скажу за словом поетовим: «Сиди один в холодній хаті, нема з ким тихо розмовляти, ані порадитись. Нема, анікогісінько нема...» А як хочеться знайти собі такого друга, теплого, широго, щоб до нього можна було промовитись словом з Грінченкового словника та й з власного серця...

У л я вже никла жалощами:

— А як буде у вас подруга, щира й тепла... Навіть гаряча...

М о к і й

— Ах, Улю! Мені вже давно хотілося вам сказати...

У л я трепетно:

— Що?

М о к і й

— Ще тоді хотілося сказати, як пили ви зельтерську воду, як дивились на зоряну криницю, на дівку з відрами...

У л я

— Що?

М о к і й

— Хотілося сказати, а тепер ще охотніше скажу: Улю! Давайте я вас українізую!

У л я мало не впала, одскочила:

— Он ви що! Не хочу!

М о к і й у наступ:

— Улю! Ви ж українка!

— Боронь боже! Я не українка!

— Українка!

— А нізащо! Ні! Ні!

— У вас прізвище українське — Розсоха!

— Ні!

— Та що там прізвище — у вас очі українські, губи, стан!..

У л я, спинившись:

— Очі?..

Мокій переконливо:

— Такі Очі, кажу, губи, стан, все українське. Не вірите? Не вірите, Улю? Я вам зараз доведу... Не я, а наука, оця книжка, Улю, антропологія вам доведе, що ви справді українка... (*Перегорнувши кілька аркушів, почав вичитувати*). Ось: українці здебільшого високого зросту, стрункі... (*Глянув на Улю*). А ви хіба не струнка? Широкі в плечах (ну, це про мужчин), довгоногі... (*До Улі*). Нема гірш, як коротконога жінка! (*Уля неспокійно подивилася на свої*). Ні, у вас українські, Улю... (*З книжки*). З дуже напігментованою шкірою, себто смугляві, пишноволосі або кучеряві... (*Подивився на Улю*). А ви не ймете віри. (*З книжки*). Круглоголові, довгобразі, високо- та широколобі, темноокі, прямоносі, рот помірний, невеликі вуха... (*Подивився на Улю*). Як про вас писано...

Уля розтанула:

— Що ви кажете?

А сама непомітно в люстро.

Мокій

— Ще не ймете віри? Так ось! Брахікефальності пересічний індекс², себто короткоголовість, у поляків 82,1, у росіян — 82,3, в українців 83,2, у білорусів — 85,1... (*Обміряв Улі голову*). У мене, міряв, 83,5, у вас — 83,1 — український індекс.

Уля серйозно:

— Серйозно?

Мокій

— Науково-серйозно. (*З книжки*). Разом з тим, що стрункі та широкоплечі, вони ще груднисті. Пересічний обсяг в грудях, як на довжину тіла — 55,04, у росіян — 55,18, у білорусів...

Уля

— А скільки у мене?

Мокій взявся міряти:

— У вас... Гм... (*Доторкнувся до грудей*). Вибачте... У вас тут теж український індекс...

Уля вдячно заглянула в книжку:

— Скажіть, а про родимки тут пишеться! У мене ось родимка на шиї... і ще одна е... -

Мокій

— Не дочитав ще... Прізвище українське, індекси українські, очі, рот, стан, все чисто українське. Тепер ви вірите, Улю?

Уля

— Вірю.

Мокій

— Отже, дозвольте мені вас українізувати, Улю!

Уля тихо:

— Українізуйте, Моко.

Мокій, узявши Улю за руку:

— Ой, Улю, вивчивши мову, ви станете... Що там українкою. Ви станете... більш культурною, корисною громадянкою, от вам клянусь! Ви станете ближче до робітників, до селян та й до мене, а я до вас, от... (*Безпорадно замахав руками*). Над мовою нашою бринять тепер такі червоні надії, як прапори, як майові світанки. З чудесної гори СРСР її далеко буде чути. По всіх світах буде чути!.. Та от я прочитаю вам зразок народної пісні. Ви ще не чули такої...

Уля

— Серйозно?

5

Увійшла Мазайлиха з якоюсь химерною електричною мухобійкою³ в руках. Почала ляскати на мух. Поляскавши, вийшла.

6

Мазайло увів Баронову-Козино. Зачинив Мокієві двері. Тоді до Баронової:

— Навіть мух я наказав вибити електричною мухобійкою власного винаходу, щоб навіть мухи нам не заважали. Починайте, будь ласка!

Баронова-Козино захвилювалась:

— Починати?.. Ах, боже мій,— починати.. Може, ви почнете?

М а з а й л о теж захвилювався:

— Ні! Ні! Я тепер не можу, ви — моя вчителька. Починайте ви!

Б а р о н о в а - К о з и н о ще гірш захвилювалася:

— За десять років я так одвикла од цього діла, що... Я все хвилююся і не можу почати. Не можу! Ах, боже мій, ну, як його почати, як?.. Мені, старій гімназіяльній вчительці...

М а з а й л о захвилювався:

— Починайте так, як ви починали колись, молодую... У хлопчачій чи в дівочій гімназії працювали?

Б а р о н о в а - К о з и н о

— В дівочій, відомства імператриці Марії Теодоровни. Боже мій! Тоді ми всі починали молитвою. Пам'ятаєте молитву перед навчанням?

М а з а й л о

— Молитву?.. Стривайте! Так-так! У нас в городському вчилищі молитву співали... Так-так, всі хором. А хто спізнявся, той після лекції ще дві години в класі сидів — «без обіда» називалось...

Б а р о н о в а - К о з и н о

— І в нас у гімназії співали. Прекрасно співали. Пам'ятаю слова...

М о к і й, прочинивши двері, заляскав електричною мухобійкою.

Б а р о н о в а - К о з и н о

Ах, боже мій! Невже забула? За десять років. Не може бути... Молитва перед навчанням... Невже забула?

М а з а й л о

— Молитва перед навчанням. Невже забув?.. Ах, господи!.. Преблагій господи!..

Б а р о н о в а - К о з и н о згадала. Очі засяяли, голос сам заспівав:

— Преблагій господи, нізпошли нам благодать...

Мазайло, зрадівши, що згадалось, підхопив на весь голос:

— ...духа твого свято-о...

*Баронова - Козино крізь сльози,
з просміхом у голосі поправила:*

— Святаго...

*Мокій, причинивши двері, засвистів. Проте
Баронова і Мазайло доспівали разом:*

— ...дарствующего і укрепляющего наші душевніє сі-і-ли... даби внімая пре-по-да-ва-є-мо-му уче-є-нію, возрослі ми тебе, нашому создателю, во сла-а-ву, родітелям же нашім на утешеніє, церкві і отечеству на по-о-льзу.

Баронова - Козино на такий голос, як колись казали в класі після молитви:

— Садітесь!

Мазайло сів.

Баронова - Козино утерла сльози!

— Як вам здається, чи не заспівують ще цієї молитви по школах?

Мазайло сумно:

— Навряд.

Баронова - Козино, розгорнувши стару читанку:

— А я ще пожду. Жду! Жду-у! (На такий голос, як колись учила). Розгорніть, будь ласка, книжку на сторінці сорок сьомій... (Дала Мазайлові книжку і методично ждала, поки він шукав сорок сьому сторінку). Знайшли сторінку сорок сьому?

Мазайло глухуватим, як колись у школі, голосом:

— Знайшли.

Баронова - Козино

— Читайте вірш «Сенокос». Читайте голосно, виразно, вимовляючи кожне слово.

Мазайло, обсмикуючись, як колись обсмикувався в школі перед тим, як здавати урок, голосно й виразно:

— Пахнет сеном над лугами...

Баронова - Козино трошки захвилювалась:

— Прононсі Прононсі Не над лу-гами, а над лугами.
Не га, а га...

М а з а й л о

- Над лу-гами...
- Над луга-га!
- Над луга-га!
- Га!
- Га!

*Баронова - Козино аж вух своїх торкнулася
пальцем:*

— Ах, боже мій! Та в руській мові звука «г» майже немає, а є «г». Звук «г» трапляється лише в слові «бог», та й то вимовляється...

М а з а й л о раптом у розпач вдався:

— Знаю! Оце саме «ге» і є мое лихо віковичне. Прокляття, якесь каїнове тавро, що по ньому мене впізнаватимуть навіть тоді, коли я возговорю не те що чистою руською, а небесною, ангельською мовою.

Баронова - Козино

— Не хвилюйтесь, милий! В одчай не вдавайтесь!

М а з а й л о

— О, як не хвилюватися, як, коли оце саме «ге» увесь вік мене пекло і кар'єру поламало... Я вам скажу... Ще молодим... Губернатора дочь оддала закохалася мною. Просилася, молилася: познайомте мене, познайомте. Казали: не дворянин, якийсь там регістратор... Познайомте мене, познайомте! Покликали мене туди — як на Аполлона, на мене дивилася. Почувши ж з уст моїх «ге»... «ге» — одвернулась, скривилась.

Баронова - Козино

- Я її розумію.
- А мене?
- І вас тепер розумію.

М а з а й л о

— О, скільки я вже сам пробував у розмові казати... «кге».

Варонова - Козино

— «Кге»?

М а з а й л о

— Не міг і не можу, навряд щоб і ви навчили мене...

Варонова - Козино захвилювалась:

— Ах, боже мій. Та це ж єдиний тепер мій заробіток — «ге»... Самим «ге» я тепер і живу. Постарайтесь, голубчику, ну, скажіть ще раз: над лугами. Над лу-га-мі.

М а з а й л о

— Над лугами. Над лугами.

— Га-мі.

— Га-ми.

— Га.

— Га.

Варонова - Козино до вух, М а з а й л о до вєрця — та разом:

— Ху-у-у!

М о к і й одчинив двері. Тоді голосно до Улі

— Прочитайте, Улю (розгорнув книжку і показав де), оцю народну пісню. Читайте голосно, виразно і тільки так, як у книжці написано.

У л я, хвилюючись, напружено:

— Брат і сестра. Під горою над криницею...

М о к і й

— Не під горою, а під горою... Там написано: під горою. Читайте, будь ласка, як написано.

У л я

— Під гарсю ..

— Під горою, го!

— Під горою, го!

— Го!

— Го!

— Де ж там, Улю, «го», коли в книжці «го» стоїть. Взагалі в українській мові рідко коли звук «ге» подибуємо, хіба в таких словах, як (на батьків бік голосно) гуля, гава, гирлига, а то скрізь кажемо «ге».

Баронова-Козино раптом стрепенулась:

— Стривайте, стривайте! Я знайшла секрета, як вас навчити. Боже мій, знайшла... Ось як: читайте, і де «ге» стоїть, там вимовляйте ка, к.

Мазайло несміливо:

— Ка, ки...

Баронова-Козино

— Так! Читайте!

Мазайло

— Пахнет сеном над луками...

Баронова-Козино

— Так! Так!

Мазайло сміливіш:

— Песньюй...

— Песней.

— Песней душу веселя, баби з краблями рядамі...

Баронова-Козино рівним методичним голосом:

— Не з граблями, а з граплямі.

Мазайло старанно, аж жили напнулисьь:

— З краблями...

Баронова-Козино

— Та ні! У вас тепер не «ге», не «кге»... Треба казати не з граблями, а з граплямі, с... Окрім цього, в руській мові там, де звук «б» не акцентовано, треба його вимовляти як «п»: с грап-п-плямі...

Мазайло обережно, як по камінцях через воду:

— С краплями...

— Мі.

— С к-крап-ля-мі рядамі.

— Так!

Мазайло сміливіш:

— Ходять, сено шевеля. Там сухое убірають мужічкі є-ко круком.

Баронова-Козино

— Не еко, а ево!

М а з а й л о

— Як? Та тут же стоїть буква «ги», себто «к», а не «в».

Б а р о н о в а - К о з и н о

— В інтелігентній мові вимовляють «єво», а не «єго» і не «є-хо».

М о к і й стрепенувся. Аж підскочив. До Улі:

— Стривайте! Я теж знайшов секрет, як вас навчити. Знайшов! Ось як: читаючи, вимовляйте «г» як «х». Ну, Улю!

У л я

— Під хорою...

М о к і й

— Приблизно так.

У л я сміливіш:

— Під хорою над криницею...

М о к і й

— Улю, як у книжці написано. Над криницею, цею «є»... (Раптом). Скажіть, Улю, паляниця!

У л я

— Паляниця.

М о к і й

— Так! Вірно! Раз паляниця у вас вийшла, це знак того, що скоро навчитеся мови.

У л я

— Серйозно?

— Серйозно.

Б а р о н о в а - К о з и н о до знервованого Мазайла:

— А що таке паляниця?

М о к і й голосно:

— Український білий хліб.

Б а р о н о в а - К о з и н о

— А я й досі не знала.

Мокій

— Отож і горе, що їсте, а не знаєте... Читайте, Улю, далі.

Мазайло демонстративно перебив:

— Єно кру-ком на воз вілами кідають, воз растьот, ра-стьот, как дом. В ожиданьї...

Баронова-Козино

— В ажданьї.

— Ва-жданьї конь убо-кій точно вкопаний сто... ста-їть: уші врозь, дукою нокі і как будто стоя спіт.

Баронова-Козино

— Так!

Мазайло голосніш:

— Тольки Жучка...

Баронова-Козино

— Толька Жучка...

Мазайло про себе:

— Ага! Це значить жучку звать Толя, Толька... (*Голосно*). Толька жучка удалая в рихлом сене, как в валнах...

Баронова-Козино

— Прекрасно!

Мазайло, Баронова разом, натхненно:

— То взлетая, то ниряя, скачет, лая впопихах.

У Баронової-Козино чути «впап'хах», у Мазайла — «упопихах».

Баронова-Козино

— Ну от! Прекрасно!

Мазайло зворушено і глибокодумно:

— Господи, то есть преблагій господи! У такому, ска-зать, маленькому віршикові і така сила правільних про-їзношеній!

Баронова-Козино

— Запишіть їх — далі ще більше буде!

М а з а й л о п о б о ж н о :

— Запишу собі на папері і на серці...

С і в п и с а т и , ш е п о ч у ч и , н е м о в м о л и т в у :

— Замість г — к, замість к — в, б — п, о — а...

М о к і й д о У л і :

— Читайте далі.

У л я

— Під хорою над криницею хорювали брат з сестрицею...

М о к і й

— Так.

У л я г о л о с н і ш :

— Хорювали, обнімалися — слізюньками умивалися. Ходім, сестро, хо-горою...

М о к і й

— Так.

У л я г о л о с н і ш і в і л ь н і ш :

— Скинемося травою. Ходім, сестро, ще й степами — розвіемося цвітами...

*М о к і й , я к д и р и г е н т , щ о п о ч у в ф а л ь ш и в у н о т у ,
з а м а х а в б л а г а л ь н о р у к а м и :*

— М'якше! М'якше! Цвітами...

У л я м ' я к о :

— Цвітами.

М о к і й

— Прекрасно.

У л я з в о р у ш е н о :

— Розсіемося цвітами... Будуть люди квіти рвати та нас будуть споминати... (*Крізь сльози*). Оце, скажуть, та травиця, що брат рідний та... (*заплакала*) сестриця...

М о к і й

— От вам і маеш... Та чого ви, Улю? Чого?

У л я п л а ч у ч и :

— Дуже жалісно. Таке маленьке і яке ж жалісне...

Мокій, ськаючись:

— Ну, заспокойтесь, Улю, заспокойтесь... Скажіть... п'ятниця...

Уля покірливо:

— П'ятниця...

*Баронова-Козино до змервованого
й збентеженого вкрай Мазайла:*

— Ах, боже мій! Що це таке?

Мазайло звівся, як дракон:

— Ха-ха-ха! Це по-їхньому зветься українізація!

*Грякнувши щосили дверима, зачинив їх.
Уля здригнулася, скочила, зблідла:*

— Ой, що це таке?

Мокій, схопивши ручку з пером в одну руку:

— Ха-ха! Зачиняють двері. Це ж русифікація!

Другою мало не зірвав — розчинив знов двері. Став.

Важко нависла передгрозова тиша.

Мазайло, ледве стримуючись, до Баронової-Козино:

— З об'єктивних причин доведеться припинити нашу лекцію, одклавши її на завтра. А зараз попрошу вас лише перевірити, чи так я записав (почав і заплутався, бо вся його увага на Мокієві). Замість к — г, замість г — в, п — б... Наприклад... Наприклад... (У нестямі). Бахнуть сеном ево над лувами?

Баронова-Козино

— Ні! Ні! Не треба! Себто треба не так! Я краще сама запишу вам, сама... (Почала, теж заплуталась). Замість г — г, замість к — х, б — п... Ах, боже мій, п — б... наприклад... (У нестямі). Граблями ево на воз вілами кідайте!..

Тим часом Мокій до Улі:

— Завтра, Улю, відбудеться друга наша лекція. При одчинених дверях. А зараз запишіть, будь ласка, запишіть. Замість г — г, наприклад (малюючи знівом), під горою, над криницею... (У нестямі). У криницю його! У криницю!..

*Убігли Мати й Рина,
Ма за й ло до Мокія:*

— Це мене?

Мокі й до батька:

— Тільки тебе.

— У криницю?

— З новим прізвищем!

— З новим прізвищем?

— З новим прізвищем! У криницю!

Мати до Рини:

— Чуеш?.. *(Трагічно)*. Боже мій, почалась катастрофа! Катастрофа! Що робити? *(Почувши дзвінка в сінях)*. Підждіть! Стривайте! Хтось прийшов!..

*Побігли в розначі у коридор.
Тим часом Мокі й до батька:*

— Ти справді серйозно міняеш наше прізвище?

Ма за й ло

— Я справді серйозно міняю наше прізвище.

Мокі й вдруге:

— Ти... наше прізвище міняеш справді, серйозно?

Ма за й ло

— Я наше прізвище міняю справді, серйозно.

— Наше прізвище?

— Наше прізвище.

— Ти?

— Я.

— Мазайло?

Ма за й ло

— Я вже не Мазайло.

Мокі й

— Ти вже не Мазайло? Дак хто ж ти тепер? Хто?

Ма за й ло

— Я? Я тепер поки що ніхто, але я буду...

Рина з дверей голосно, радісно:

— Тьотя приїхала! Тьотя Мотя приїхала!

М а т и назустріч:

— Слава богу! Слава богу! Спасителька наша приїхала...

8

*Р и н а, мабуть, вже поінформувала тьотю про все,
бо в дверях тільки доказувала:*

— ...А Мока якось довідався, ви розумієте?! І вже почалась катастрофа, ви розумієте, тьотю? Почалася...

Т ь о т я

— Я розумію... Я так і знала, але... але дозвольте спитати...

М а з а й л о поцілував тьоті руки:

— Пахнет сеном над лу-ками... Ви розумієте? Сьогодні почав. Сьогодні я сприймав першу лекцію... Як до причастя підходив... І от (на Мокія) він! Він!..

Т ь о т я поцілувала Мазайла тричі в лоб:

— Я розумію. Розумію. Я тільки так і в'являла собі, але...

М а з а й л о показав на Баронову-Козино:

— Баронова-Козино. Учителька правильних проізношеньї...

Т ь о т я привіталася:

— Ах, я так і знала, але...

Р и н а на Улю:

— Моя подруга — Уля Розсохіна.

Т ь о т я

— Ах, розумію, але...

М а з а й л и х а до Мокія:

— Моко! Іди ж привітайся з тіткою. Ну?

Мокій мовчки привітався.

М а т и

— Отакий, як бачиш, Мотенько!

Тьотя

— Я бачу, я розумію, але що у вас на вокзалі робиться?

Аж скрикнула тьотя, та таким голосом, що всі, навіть і Мокій, затривожилися. Мати з переляку перепитала!

— А що?

Тьотя

— І ви отут сидите і не знаєте?

Мазайло

— Та що таке?

Тьотя

— Не знаєте, що там робиться? Не знаєте, що там написано?

Майже всі разом:

— Ні...

Тьотя

— Не бачили, не читали? «Харків» — написано. Тільки що підїхали до вокзалу, дивлюсь — отакими великими літерами: «Харків». Дивлюсь — не «Харьков», а «Харків»! Нащо, питаюсь, навіщо ви нам іспортілі город?

Мазайло

— А-а. Так про це ви спитайте ось у кого (*на Мокія*). Він знає.

Тьотя до Мокія:

— Та-ак?.. Навіщо?

Мокій

— Ах, тьотю! За нього тільки що взяли, щоб виправити, а ви вже питаєтесь — навіщо?

Мазайло

— Чули? (*До Мокія іронічно*). То, може, ти й за наше прізвище візьмешся, щоб виправити?

Мокій

— Не може, а треба! Діда нашого було прізвище Мазайло-Квач — отож треба додати...

Мазайло за серце як навіжений. Мати зойкнула.

Баронова-Козино пальцями до вух — здригнула.

Тьотя до Мокія:

— Моко! Моко! Моко!.. Ти справді за те, щоб був не «Харьков», а «Харків»?

Мокій

— Так!

Тьотя

— І ти справді за... (бридливо) за Квача?

*Баронова-Козино знову пальцями до вух, знов здригнула.
Мокій, побачивши все це:*

— Так! За Квача! За три Квача! За сто Квачів! За мільйон Квачів!

*Баронова-Козино мало не знепритомніла. Мокій вибіг
у свою комірку. Тоді всі, крім Улі, до тьоті:*

— Ну, що тепер з ним робити? Що?

— Ах, боже мій, що?

Мати

— Може, проклясти?

Мазайло

— Убити, кажу?

Рина

— Оженити?

*А тьотя ходила Наполеоном і думала. Мати сіла
і заплакала:*

— І в кого він такий удався? У кого? Здається ж, і батько, і я всякого малоросійського слова уникали...

Рина

— Ти ж казала, що він у дядька Тараса вдався.

Мати

— Ой, хоч не згадуї. Не дай бог, оце трапився б ще він...

*Задзвонив дзвоник. Вийшла Рина. Вернулась бліда,
перелякана:*

— Дядько Тарас приїхав...

Мати й Мазайло з жахом:

— Що?

— Не пускай його! Скажи — нас нема!.. Нас арештовано!

Дядько Тарас на дверях:

— А де у вас тут витерти ноги?

Всім як заціпило.

Тарас

— Чи, може, й ви мене не розумієте, як ті у трамваї... Тільки й слави, що на вокзалі «Харків» написано, а спитаєшся по-нашому, всяке на тебе очі дере... Всяке тобі штокає, какає,— приступу немає. Здрастуйте, чи що!

ТРЕТЯ ДІЯ

1

Третього дня Рина зустріла Улю на порозі:

— Ой, Улю! Ой, тільки, Улю!.. Настає вирішальний момент! Вирішальний, ти розумієш? Зараз у нас буде дискусія — чи міняти прізвище, чи ні. Тьотя Мотя викликала Моку на дискусію.

Уля до люстра, як жадобна до води:

— Що ти кажеш?

Рина то до Мокієвих дверей, то до Улі бігаючи:

— На дискусію, ти розумієш? А Мокій — не дурень — напросив ще комсомольців, ти розумієш? Що з цього вийде, не знаю. Мабуть, жах, жах і тільки жах. Добре хоч з дядьком посварився за стрічку, за якийсь там стиль, чи що, ти розумієш? Од самого ранку гризуться.

Прислухались. Чути було Мокієвий голос: «Вузьколюбий націоналізм! Шовінізм усе це!» Вигукував дядьків: «Не шовінізм, бельбасе, а наше рідне, українське!»

— Як у тебе з ним, Улько, питаю? Невже ще й досі не прикохала? Невже нічого не вийде? Невже тьотя Мотя правду каже, що тепер Мокія і взагалі мужчину лише політикою й можна обдурити?

Уля новим якимсь голосом:

— Нічого подібного! Ах, Рино!

Рина, зачувши цей голос:

- Що, Улюню, що?
- Що? Ти знаєш, як по-українському кажуть: ночью при зв'язках не спітсья?
- Ну?
- Зорію. Правда прекрасно звучить?

Рина

— Це ж ти до чого?.. Та невже ти... Невже ти, Улько, замість закохати Мокія, та сама ним, ідіотко, закохалася?

Уля зашарілася:

- Ні, ні...
- Як ні, коли ти сама кажеш, що вночі не спиш, зорієш уже, чи як там по-українському?..
- Та ні!

Рина

— Признавайся, Улько, щоб я по-дурному надій не плакала... Ти мені скажи, прикохаєш ти його, одвадиш од українських усяких дурниць, пригорнеш його на свій, себто на наш бік?.. Улю? Ти вчора з ним гуляла, ну, невже нічого не вийшло... Улюню! Ще раз молю і благаю! Благаю, Улько, розумієш? Уговтай Моку, ні, — власкав його, улести, укохай! Ну, коли так не береться — припусти його до себе ближче, зовсім близько, припусти до всього, розумієш?

— Серйозно?

— Та бодай і серйозно!.. Тільки щоб не стала жінкою, а так... На межі його паси, на межі... Затумань йому голову, захмели, щоб як п'яний ходив!.. Щоб ідіотом ходив!

— А знаєш, Рино, жінка по-українському «дружиною» зветься?

— Ну?

— І знаєш, «дружина» — це краще, як «жінка» або «супруга», бо «жінка» — то означає «рождающая», «супруга» ж по-українському — «пара волів», а «дружина»... Ось послухай: рекомендую — моя дружина, або: моя ти дружинонько.

Рина вже не знала, що їй казати на таке Улине безглуздя:

— Ну, бачу я...

А У л я в ж е в з а х о п л е н н і:

— Або по-українському — одружитися з нею... Це ж не те, що «жениться на ней», розумієш, Ринусько! Одружитися з нею, чуєш? З нею... Тут чується зразу, що жінка рівноправно стоїть поруч з чоловіком, це краще, як «жениться на ней», — ти чуєш? На ней, на...

Р и н а

— Дуреля ти. Чи одружиться хто з тобою, чи жениться на тобі — однаково будеш: не на і не поруч, а під, під, ідіотко! Та це ти вже, я чую, од Моки набралася! Бачу, він тебе, а не ти, на такі фантазії навів. Чую — він тобі такого наказав, начитав...

У л я х о т і л а в и п р а в и т и с ь:

— Ні, Ринко, я вже сама про це вичитала...

Р и н а д о н е ї:

— Са-ма?!

Уля од неї в другу кімнату. Побігли.

2

З Мокієвих дверей задом вийшов дядько Т а р а с:

— Нехай ми шовіністи, нехай... Проте ми расейщини в нашій мові ніколи не заводили, а ви що робите? Що ви робите, га? Є своє слово «універсал», а ви «маніфеста» заводите, є слово УНР, а ви УСЕРЕР пишете? Га? Га?.. Рідне слово «пристрій» ви на «апарат» обернули, а забули, як у народній мові про це говориться? Що без пристрою і блохи не вб'єш, забули, а ви думаете апаратом, га? По газетах читаю — слово «просидрушка» за «шеретовку» править, і це така українізація, питаюсь, га? Самі ви ще не шеретовані, і мова ваша радянська нешеретована...

М о к і ї з д в е р е й:

— Нашеретували, наварили просяно-пшеничної досить, аж солодом узялися. Засолодились, дя-дю. Годі! Не заважайте. Тепер треба її із заліза кувати. Із сталі стругати...

Д я д ь к о з д в е р е й:

— З якої? Ви ж свою в «Югосталь» оддали!..

— Шовінізм!

Зачинивши двері, прибив дядькові носа. Од такої несподіванки, од такої образи Дядько аж ногами затупав:

— Га, питаюсь, га? (Одійшов).

3

*Увійшли: тьотя Мотя в новому платті,
Мазайлиха, Рина, Уля.*

Дядько Тарас, не помітивши їх:

— Українізатори! А чого б головного командувателя війська України та Криму на головного отамана або й на гетьмана не перекласти? Хіба б не краще виходило? Здрастуйте, козаки! Здоров був, пане головний отамане або й гетьмане! (Побачив тьотю Мотю, Мазайлиху й дівчат). Це я у його питаюсь. (Іронічно). А чому б ще вам, кажу, нашого головного командувателя України та Криму на головного отамана або й на гетьмана не перевести? По-їхньому, бачте, краще виходило: здрастуйте, товариші козаки! Здоров, здоров, товаришу головний отамане!.. Чули таке?

Тьотя Мотя

— Та як вони сміють до наших козаків як до своїх товаришів звертатись?

Дядько

— А я ж про що кажу?

4

*Увійшов Мазайло. За ним Баронова-Козино.
Тьотя Мотя до Мазайла:*

— Та ще й по-українському. Всі козаки говорили по-руському. Донські, кубанські, запорозькі. Тарас Бульба, наприклад...

Дядько Тарас витріщивсь:

— Хто?

Тьотя

— Тарас Бульба, Остап і Андрій — і я не знаю, як дозволив наш харківський Наркомос виступати їм і співають по-українському⁴, та ще й де?.. У городській опері. Єто... Єто ж просто безобразіє!

Дядько Тарас нарешті очувся, аж захлинувся:

— Тарас Бульба? Бульба Тарас? Остап? Андрій? Га?

Тьотя

— Що?

Дядько Тарас

— Говорили по-московському?

Тьотя холодно:

— Що з вами?

Дядько Тарас

— По-московському, га?

Тьотя

— А ви думали по-вашому, по-хохлацькому?

Дядько Тарас

— Тарас Бульба?.. Ніколи в світі! Тільки по-українському! Чуєте? виключно по-українському...

Тьотя Мотя

— Єтого не может бити!

— Га?

— Єтого не может бити!

— Доводи?

— Доводи? Будь ласка,— доводи. Да єтого не может бити, потому што єтого не может бити нікада.

Задзвонив дзвоник. Рина затулила рукою рота тітці, другою — дядькові:

— Ой... Це-с-с... Це комсомольці прийшли.

Тьотя з-під Рининої руки до дядька:

— Отак ви скоро скажете, що й Гоголь говорив, що й Гоголь ваш?..

Дядько

— Він не говорив, але він... боявся говорити. Він — наш. *(Пішли).*

Увійшли комсомольці: один з текою, другий, чубатий і міцний, з футбольним м'ячем і третій — маленький, куценський, з газетою. Роздивились.

Т о й, що з газетою

— Та-ак. Обставинки суто міщанські.

Т о й, що з текою

— Чи варто й ув'язуватися?..

Т о й, що з м'ячем

— Парень просив — треба допомогти...

Т о й, що з текою, подививсь у люстро. Зробив серйозну міну:

— До того ж і темка: зміна прізвища! Та хай собі міняють хоч на Арістотелів, нам що! Радвлада не забороняє! Навпаки, потурає. Та й причинами не цікавиться ніколи.

Т о й, що з м'ячем, постукотів пальцем у лоб того, що з текою:

— Аренський! Навіть Козьма Прутков сказав: дивись у коріння речей.

Т о й, що з газетою, теж постукотів:

— І собі в голову, коли що кажеш. Зміна прізвища у міщанина...

Т о й, що з м'ячем

— Це ознака здвигу в його ідеології — раз! І дізнатись про причини...

Т о й, що з газетою

— Нам буде корисно — два!

Увійшов М о к і й:

— Невже прийшли? Спасибі!.. А я, бачте, заховавсь отут із своєю укровою... Сиджу сливе сам удень і вночі та перебираю, потужно вивчаю забуту й розбиту і все ж

таки яку багату, прекрасну нашу мову! Кожне слово! Щоб не пропало, знаєте, щоб пригодилося воно на нове будування. Бо, знаєте, вивчивши мову так-сяк, нічого з неї прекрасного й цінного не складеш... От... Сідайте! Зараз почнемо (*пішов*).

Аренський

— Занадто захоплюється мовою.

— Боліє. Питання — чого?

Той, що з м'ячем

— А того, що ти не болієш нею. І тільки псуєш. Партія пише, пише — візьміться, хлоп'ята, за українську культуру, не бузіть з мовою, а ти що? Ще й досі «Комсомольця України» не передплатив. Парню треба допомогти! Парня треба витягти!

7

Увійшли: Мокій, тітка, дядько, Мазайло, жінка, Баронова-Козино, Уля.

— Так-от... Мої товариші комсомольці... Прийшли...

Той, що з м'ячем, підморгнув своїм і, вдаривши м'ячем об підлогу (Баронова здригнулась), почав:

— На дискусію, чи що...

Виступила вперед тьотя Мотя:

— Просимо, товариші, молодії люди комсомольські, просимо сідати!.. Ах, я завжди казала, кажу і казатиму, що якби мені років десять скинути, я б сама вписалась у комсомол. Ух, і комсомолка б з мене вийшла! Ух! (*Повела плечем. Підскочила*).

Той, що з м'ячем, звернувся до товариша з текою:

— Чуєш, Аренський?

Тьотя

— Чудове прізвище!

Баронова-Козино

— Ідеальне!

Мазайло побожно зітхнув, тоді тихо до Рини, до жінки:

— Чула? (*Побожно*). Аренський!

Той, що з м'ячем, і куценький, зачувши це, порекомендувались, вмисне акцентуючи свої прізвища:

— Тертика.

Баронова-Козино здригнулась, мов од електричного струму.

Тьотя

— Як?

Тертика, вдаривши м'ячем об підлогу, і куценький виразно:

— Іван Тертика.

Баронова-Козино здригнулась.

— Микита Губа.

Баронова-Козино зблідла.

Дядько Тарас до Тертики:

— Вибачте! Ви часом не з тих Тертик, що Максим Тертика...

Тертика

— Батько мій Максим...

— Був на Запорозжжі курінним отаманом...

— І тепер на Запоріжжі, та тільки він робітник-металіст і отаманом не був...

— Та ні... Курінним отаманом Переяславського куреня славного Війська Запорозького низового на початку XVII століття.

— Не знаю.

Дядько Тарас

— Дуже жалко.

Тьотя зацокотіла каблучкою об графин:

— Не так давно я прочитала, щоб ви знали, товариші, одну дуже цікаву книжку. Я прочитала всю книжку, і в тій книжці прочитала буквально все, що було написано і надруковане в тій книжці. Буквально все. А найбільш я прочитала, щоб ви знали, таке глибокодумне місце: життя — то є все... І оце воно мені зараз чомусь згадалося: життя — то є все... Так! *(Трошки задумалась, покивала головою, зітхнула)*. Життя — то є все... Пропоную, товариші, обрати президію. *(Поспішаючись)*. Гадаю, годі буде одного председателя? Заперечень нема? Нема!., Кого?

Рина, поспішаючись:

— Тьотю Мотю! Тьотю Мотю!

Ма за й ло, поспішаючись:

— Просимо!

Баронова - Козино до тьоті, поспішаючись!

— Вас просимо!

Тьотя

— І просила ж я, ще вчора просила, щоб мене не вибирали. (*Поспішаючись*). Життя — то є все. Заперечень нема? — Нема!.. Прошу до порядку! (*Зацокотіла каблучкою*). Ну, громадяни, товариші, а краще й простіше — мої ви милії люди, руськії люди, їй-богу! Бо всі ми перш за все руськії люди... Давайте всі гуртом помиримо рідного сина з рідним батьком. По-милому, по-хорошому, їй-богу!..

Зачувши такі слова, Тертика і Губа скинулись очима, лукаво перемигнулись.

Губа раптом запропонував:

— Тертику!

Баронова-Козино здригнулась.

Тьотя

— Що?

Губа

— Тертику на голову пропонуємо ми.

Баронова-Козино здригнулась.

Тьотя

— Дозвольте. Як це так... Адже ж на голову мене вже обрано... Принаймні заперечень не було. Ну, милії ви мої люди, невже ви не довіряєте, і кому?.. Мені, Мотроні Розторгуевій, з Курська?..

Губа

— Просимо проголосувати!

Тьотя

— У вас-то, мої милі, пошана до руської людини, на-решті, до Курська єсть?

Губа

— Єсть! Та не всякому, хто з Курська, і честь!

Тертика прибив м'ячем.

Не всякій тьоті Моті...

Тьотя

— Будь ласка! Я зголосую... Хто за Тертику на голову, будь ласка... Один, два, три, чотири... (*Встромила го-стрі свої очиці в дядька Тараса*). Ну?

Дядько Тарас

— Не з тих Тертик... Утримуюсь.

Уля, що весь час дивилась на Мокія, піднесла й собі за ним руку.

Рина до неї:

— Улько! Ти що?

Уля

— Ой... (*Тихо*). Помилалась.

Тьотя

— Чотири! Хто за тьотю Мотю на голову? Один, два, три, чотири...

Дядько

— Хоч і є така приповідка: «Як єсть, то й пані старій честь»,— проте утримуюсь.

Рина до Улі:

— Улько! Та ти що?

Уля піднесла руку.

Тьотя

— П'ять! Більшість!.. Будь ласка... Хотіла по-милому, по-хорошому, а тепер... (*Грізно зацокотіла каблучкою*). Будь ласка, дискусія починається!.. Дискусія починається, і слово маеш ти, Моко!

Мокій

— Я?

— Ти. Будь ласка!..

— Чому я перший, а не ви або папа?.. Не я ж вас ви-кликав на дискусію, а ви мене.

- Слово маєш ти!
- Та чому я?

Тьотя

— А тому, милий, що коли твій рідний папа заснував у власній квартирі своїм коштом, можна сказати і до газети написати, соцілістичеського лікнепа правильних проізношеній, ще й до того вигадав електричну мухобійку, то за таку прекрасну ініціативу, за такий масштаб, за те, що він прагне стати ну просто порядочним человеком, ти хотів його...

Маза йло не витримає:

- Утопити в криниці.

Тьотя

- У сепаратній криниці.

Маза йло

- З новим прізвищем.

Тьотя

- Із загсівським прізвищем.

Дядько про себе: «Попавсь у матню!»

Баронова-Козино

- І з руською хрестоматією Овчинникова.

Мокій спалахнув:

- Ага, так ви он що! Так ви он як! Гарзд!.. Забираю слово!

Маза йло

- Я забираю слово!

Обидва разом, немов шаблями:

- Я!
- Я!
- Ти?
- Ти?

Тьотя поцокотіла каблучкою:

- Я сказала — будь ласка, слово має Мокій.

Мокій

- Саме тепер, коли нам до живого треба, заснувавши в нас український лікнеп, перевести скоріш загальмова-

ну, запізнену Холодну Гору на перший ступінь української грамотності, тоді на другий ступінь грамотності, потому негайно до інституту культури, щоб ми наздогнали, щоб ми перегнали стару європейську...

Губа підказав:

— Буржуазну...

Мокій

— Буржуазну культуру, щоб ми вийшли скоріш на високості... Щоб ми вийшли на високості... На високості...

Дядько Тарас підказав:

— Національн...

Губа поправив:

— Інтернаціональ...

Тьотя додала:

— ...но-руської.

Гертика міцно м'ячем, аж Баронова-Козино ойкнула:

— Інтернаціональної!

Мокій

— На високості інтернаціональної культури — перший повстаєш проти цього ти, папо, засновуючи у нас на Холодній Горі замість українського лікнепу якогось інститутика старих класних дам, за програмою: на гаре гусі гагочуть, пад гарой сабакі гафкають, та вигадуючи електричну мухобійку, од якої не меншає у нас мух навіть і зимою...

Мазайло

— Дайте мені слова!.. Слова! Води!.. Води!..

Мазайлиха налила і дала йому води. Поки він пив, тьотя увірвала Мокієву промову. Задихано:

— Годі!.. Годі!.. І скажи нарешті, Моко, Моко, Моко, невже ти не руська людина?

Мокій

— Я — українець!

Тьотя

— Та українці — то не руські люди? Не руські, питаю? Не такі вони, як усі росіяни?

Мокій

— Вони такі росіяни, як росіяни — українці...

Тьотя

— Тоді я не розумію, що таке українці, хто вони такі: євреї, татари, вірмени?.. Будь ласка, скажіть мені, кого у вас називають українцями? Будь ласка...

Мазайло, випивши води:

— Українцями зветься ті, хто вчить нещасних службовців так званої української мови. Не малоруської і не тарасовиченківської, а української — і це наша малоросійська трагедія.

Тьотя

— Хто вони такі? Якої нації люди, питаю?

Мазайло

— Частина — наші малороси, себто руські...

Тьотя

— Ну?

Мазайло

— А частина, з'явіть собі, галичани, себто австріяки, що з ними ми воювалися 1914 року, подумайте тільки!

Тьотя

— Я так і знала, я так і знала, що тут діло нечисте... Так он вони хто, ваші українці! Тепера я розумію, що таке українська мова. Розумію! Австріяцька видумка, так?

Дядько Тарас

— Зрозуміла, слава тобі господи, та, жаль тільки, за дом... Та тому вже триста тридцять два роки, як написано першого слов'яно-руського словника... (*Розгорнув свою записку книжку*). Ось я нарочито записав собі, бо я все таке собі записую... (*Надів окуляри*). Ось... Поросята на базарі по руб. тридцять, а чоботи в церобкоопі — двадцять сім карб... Ні, ось воно: найперший слов'яно-український словник 1596 року Лаврентія Зизанія-Тустановського⁶: глаголю — мовлю, житница — клуня, заутренник — снідання, зижду — будую, злак — паша, месь — помста... А у вас тоді писаний словник був?.. Був — питаюсь?.. Дайте мені слова!

М а з а й л о

— Мені слово!

М о к і й

— Мені, я ще не скінчив... Галичина — наша, українська земля, і галичани — наші брати українці, яких одірвали од нас, а нас од них...

Т ь о т я

— Слово даю Міні.

М о к і й до батька:

— А твоя теорія, що українська мова є австріяцька видумка, була теорією російських жандармів і царського міністра Валуєва...⁶ Ти — валуєвський асистент, папо!

*М а з а й л о, взявшись за серце і заплющивши очі,
немов прислухаючись:*

— Нікому не вірю і не повірю, нікому в світі! Лише йому одному...

М а з а й л и х а

— Цс-с-с...

Т ь о т я з тривогою:

— Кому?

М а з а й л о

— Серцеві своєму! Бо воно ось передчува, що нічого з вашої українізації не вийде, це вам факт, а якщо і вийде, то шиїк з бульбочкою — це вам другий факт, бо так каже мое серце.

Г у б а

— Це значить — воно у вас хворе.

Т е р т и к а прибив м'ячем:

— Оце факт!

Г у б а

— А наші всі пролетарські органи, в першу чергу голова наша — партія, навпаки... Передчувають і реально знають, що вийде.

Т е р т и к а м'ячем:

— Капітальний факт!

Т ь о т я

— Ви серйозно чи по-українському?

Т е р т и к а б а х н о г о ю м'яча:

— По-більшовицько-українському!

М'яч ударився об тьотю. Ойкнули всі.

Т е р т и к а до тьоті:

— Простіть, мадамко... Я не хотів цього... Це сам м'яч якось вирвався і бузонував вас...

Т ь о т я, отямившись,— до люстра, до Тертики:

— Подивіться, я вся стала біла!

Т е р т и к а

— Вибачте!.. Ви й до цього була біла.

Т ь о т я

— Проте я не злякалась, ні! І не злякаюсь! Хоч бомбу шпурляйте — не злякаюсь! Будь ласка! Будь ласка!

М а з а й л о

— А я не повірю вам, не повірю! І тобі, Мокію, раджу не вірити українізації. Серцем передчуваю, що українізація — це спосіб робити з мене провінціала, другосортного службовця і не давати мені ходу на вищі посади.

Д я д ь к о Т а р а с

— Їхня українізація — це спосіб виявити всіх нас, українців, а тоді знищити разом, щоб і духу не було... Попереджаю!

М о к і й

— Провокація. Хто стане нищити двадцять мільйонів самих лише селян-українців, хто?

Т ь о т я

— А хіба селяни — українці?.. Селяни — мужики.

Д я д ь к о Т а р а с аж підскочив:

— Га? Наші селяни не українці?.. Слово мені! Слово або хоч води, бо я не можу більш терпіти (*став пити воду і захлинувся*).

Г у б а до Мазайла:

— Невже ви, справді не вірите?

— Не вірю!

— Радянській владі не вірите? Партії?

Мазайло замість відповіді став пити воду.
Дядько Тарас, прокашлявшись після води:

— Наші селяни не українці? Га?.. Та тому вже тисяча літ, як вони українці, а їх все не визнають за українців. Та після цього й ідіот не видержить, не тільки я. Вимагаю слова! Слова мені!

Тьотя Мотя владно зацокотіла каблучкою:

— Слово маю я! *(Теж захвилювалася, випила води).* Милії ви мої люди! Яка у вас провінція, ах, яка ще провінція! Ой, яка ще темрява! Про якусь українську мову споряться і справді якоюсь чудернацькою мовою балакають. Боже! У нас, у Курську, нічого подібного! Скажіть, будь ласка, у вас і партійці балакають цією мовою?

Мокі й

— Так.

Дядько Тарас
(про себе)

— Балакають так, що вже мене люди перестали розуміти. Мене, українця з діда-прадіда... *(Загарчав).* Гмі!..

Мокі й

— Так! І партійці, і комсомольці.

Тьотя

— Не розумію. Тоді у вас якась друга партія. У нас, у Курську, нічого подібного! Нічого подібного! Всі говорять руською мовою. Прекрасною московською мовою, жаль тільки, що нам її трошки попсували євреї, що їм тепер дозволено жити у Курську. Та не про це, мої милі, я взялася вам сказати. Дуже жалько, дуже жалько, що у вас не виставляють на театрі «Дні Турбінних»⁷ — я бачила в Москві. Ах, мої ви милі, «Дні Турбінних». Це ж така розкіш. Така правда, що якби ви побачили, які взагалі осоружні, огидливі на сцені ваші українці, ви б зовсім одцуралися цієї назви... Грубі, дикі мужлані! Телефон попсувався, дак вони... Ха-ха-ха... трубку чоботом почали лагодити, об стіл, об стіл її,— бах, бах. Ідіоти! І хоть би один путній, хоть трішки пристойний був. Жодного! Ви розумієте? — Жодного! Всі, як один, дикі й жорстокі... Альошу, милого, благородного Альошу вбили, та як убили!.. Якби ви, панове, знали, яка це драматична

сцена, коли Альошина сестра довідується, що брата її вбито! Я плакала... (Утерла сльози). І тобі, Моко, після цього не сором називатися українцем, не сором поставати проти нового папиноного прізвища! Та в «Днях Турбінних» Альоша, ти знаєш, як про українізацію сказав: все це туман, чорний туман, каже, і все це минеться. І я вірю, що все оце минеться. Зостанеться єдина, неподільна...
Мокій, Губа, Тертика, навіть дядько Тарас
— Що-о-о?!

Тьотя хитро:

— СРСР...

Губа до Тертики:

— Баба з кованим носом!

Тьотя

— А якби ви знали, якою огидною, рспаною мовою вони говорять на сцені. Невже й ваші українці такою говорять? Жах! До речі, неville правда, що «акушерка» по-українському «пупорізка»? Пупорізка? Ха-ха-ха... Невже «адвокат» по-вашому — «брехунець», а на лампу ви кажете — лямпа, а на стул — стілець? Хі-хі-хі — стілець!

Тут як не вихопиться дядько Тарас:

— А по-вашому, по-оно-о-му, вишепоіменованому, не по без-воз-мез-дно у французів благо-прі-об-ре-те-нно-му, а по істинно по-расейському як буде «акушерка»? По-нашому «повитуха», а по-вашому як?

Тьотя Мотя

— Акушерка.

Дядько Тарас

— Нічого подібного! «Акушерка» — слово французьке, «адвокат» — латинське, «лямпа» — німецьке. По-нашому білет — «квиток», а по-вашому як?

Тьотя

— Білет.

Дядько Тарас

— А дзуськи! «Білет» — слово французьке. Думаєте, «комод» — ваше слово, «гардина», «кооператив» або «вагон»? «Матерія» — думаєте, ваше слово, «овальний», «роза» або «машина»? Навіть «гармоніка» — і то не ваше слово.

Тьотя Мотя

— Шовінізм!

Дядько Тарас

— Пехай шовінізм, проте і це не ваше слово! Половина слів у нас позичена...

Тьотя Мотя

— Коли на те пішло, то по-вашому, по-вищезгаданому, через позаяк додатково порепаному як буде комод?

Дядько Тарас

— Одіжник!

Мокій

— Нічого подібного! Комод — і по-нашому «комод».

Тьотя

— А «кооператив»? «Вагон»?

Дядько Тарас

— «Кооператив»? Кооператив... Кооператив... Гм... Підждіть, я придумаю...

Мокій

— Так і буде — «кооператив».

Тьотя

— Ага! Так і ви крали?!

Дядько Тарас

— Хоч і крали, та не ховались. Украли у німців «лямпу», — кажемо: лампа, а ви її перекрутили вже на якусь «лам-пу». (*Грубо*). Лампа!

Тьотя

— Ми хоч крали, та переробляли. Украли у німців «штуль» — зробили з нього «стул». А вам лінки було й переробити. Украли у німців «лямпу», так усім видко, що крадена. (*Грубо*). Лямпа.

Дядько Тарас

— Ви і в нас крали.

Ть о т я

- Ви у нас!
- Ви!
- Ви!

Г у б а

— Ви, може, і крали, та ми тепер не крадемо один в одного. Свої слова робимо: там «октябрь», у нас «жовтень», там «Совети», у нас «Ради». (*До Тертики*). Правда, Ваню?

Тертика м'ячем:

- Факт.

Дядько Тарас до тьоті: «Не давайте слова!»

Г у б а

— Там Волховстрой, у нас — Дніпрельстан, правда, Ваню?

Тертика м'ячем:

- Капітальний факт.

Дядько до тітки: «Не давайте! Голосуйте!»

Г у б а

— І дуже раді будемо, коли німці за «стільця» та «лямпу» візьмуть наші слова — «октябрь», наприклад, і «жовтень» разом.

Тьотя каблучкою:

— Годі! Годі! Я вам слова не давала. Є пропозиція скінчити дискусію. Заперечень нема? Нема.

М о к і й

- Що?

Губа аж підскачить!

- Що-о?

Тертика з м'ячем націлівсь:

- Що-о-о?

Ть о т я

— Голосую! Хто за таку пропозицію, щоб скінчити дискусію?

*Підняли руки Мазайло, Мазайлиха, Рина,
Баронова-Козино. Уля завагалася:*

- Один, два, три, чотири... чотири...

Дядько Тарас

— Голосую за пропозицію з додатком, щоб трохи згодом мені одному дали слово.

Тьотя

— П'ять! Хто проти?.. (Порухувала). Чотири. Дискусію закінчено. Маю пропозицію: змінити прізвище «Мазайло» на інше, більш людське, а яке — то придумати його тут же на зборах негайно, і за конкурсом. Умови конкурсу: хто придумає найкраще прізвище, тому премія — три поцілунки. Жінку цілує уподобаний їй чоловік, чоловіка цілує, яка йому впадає в око жінка.

Рина, Мазайлиха, Баронова-Козино, за ними Уля покрили цю пропозицію оплесками.

— Ще які будуть пропозиції?

Мокій

— Маю пропозицію: прізвище «Мазайло» не міняти. Навпаки — додати до нього десь загублену другу половину — Квач...

Баронова-Козино здригнулась.

Дядько Тарас

— А дайте мені слова!

Тьотя

— Жодного слова! Дискусію закінчено.

Дядько Тарас

— Та я ж голосував з додатком.

Тьотя

— Жодного додатка! Пропозицію...

Тим часом поміж Тертикою й Губою відбулось нашвидку мімічне, на самих мигах «засідання» комсомольської фракції. Тому на запитання тьоті Губа подав таку пропозицію:

— Ми, члени КСМУ, обговоривши питання про прізвище взагалі, принципово подаємо таку пропозицію: ми переконані, що за повного соціалізму поміж вільних безкласових людей поведуться зовсім інші, нові прізвища. Можливо, що й не буде окремих прізвищ.

Дядько Тарас

— А як?..

Губа

— А просто так, що кожний член великої всесвітньої трудової комуни замість прізвища матиме свого нумера, і все. Наприклад: товариш номер 35—51. Це визначатиме, що у всесвітньому статистичному реєстрі його вписано буде 35—51-м, що номер його трудової книжки, особистого телефону, аеромотора, кімнати і навіть зубщітки буде 35—51. Отже, ми, Іван Тертика і Микита Губа, принципово за всесвітню номерну систему. Але, вважаючи на далеку майбутність цієї системи, ми мусимо до того часу пристати на пропозицію товариша Мокія — не міняти прізвища «Мазайло», тим паче що воно просте, демократично-плебейське і не суперечить принципам ленінської національної політики. Навпаки, прізвище Мазайло-Квач, по складах видно, трудового походження. Мокієві предки або мазали колеса в колективних походах, або принаймні робили мазниці й квачі, себто ті речі, що й тепер у народному господарстві корисніші, ніж, скажімо, губна помада.

Тьотя Мотя

— Голосую! Хто за мою пропозицію, себто щоб змінити прізвище, прошу підняти руки. Один (*на себе*), два, три, чотири...

Рина до Улі, що не підняла руки:

— Улько-о!

Уля

— У мене рука болить... Веред...

— Який веред? Де?

— Отут, на правій руці... Отут, під пахвою.

— Ліву підніми!

— Лівою не можу.

Тьотя і Рина засичали на неї!

— Що! Без руки можна сказати. Скажи такі я за! Скажіть, Улю: я за. Милая, скажіть...

Уля

— Я за... була, що треба сказати... Крім того, не можу і, крім того, мені треба негайно вийти... (*І рвучко, не спиняючись, вибігла*).

Тьотя Мотя

— Будь ласка! Без неї обійдемося. Хто за нашу резолюцію голосує, підніміть руку! Один, два, три, чотири...

Дядько Тарас

— А дайте мені тепер слово, бо я, мабуть, буду п'ять...
Тьотя Мотя побачила, що лихо,— вийде чотири на п'ять:

— Будь ласка, маєте слово.

Дядько Тарас, не поспішаючи, вийняв записну книжку і, заглядаючи в неї, почав:

— Року 1654 прибули на Україну послы од трьох держав, що хотіли взяти до себе Україну,— од Москви, од турків, од Польщі. Богдан скликав раду (*зазирнув у книжку*). В Чигирині, щоб вона вибрала, під чію руку піде Україна. Послы прибули на Україну з багатими гостинцями: гостинці польські були загорнуті в килим, турецькі — в дорогий шовк, а гостинці московські...

Раптом тьотя:

— Вибачайте!

Одкликала дядька Тараса, по секрету йому:

— Ти мені тут не крути. Краще прочитай ось оце... (*Розгорнула свою записну книжку*). Року 1918-го носив у Києві жовто-блакитного... Зрозумів? (*Одійшла*). Дядько Тарас голосує за мою...

Дядько Тарас раптом одкликав тьотю Мотю, по секрету їй:

— А ти роззуй очі та прочитай ось це. (*Показав у свою книжку*). Року 1919-го носила біло-синьо-червоного...

Тьотя

— А я скажу — під біло-синім носила червоного. Червоний зостався... (*Одійшла*).

Дядько Тарас до Губи. Очманіло:

— Скажіть, ви не з тих Губ, що Пархим Губа бив ляхів року 1648-го?..

Губа

— Мій батько Пархим бив шляхту року 1920-го.

Дядько Тарас

— Ху-х... *(До всіх)*. Так ото я й кажу. Було колись на
Вкраїні. *(Зітхнув)*.

Тьотя Мотя

— Дядько Тарас пристає на мою пропо...

Дядько Тарас

— Тільки з умовою: подумай, Мино! Подумай, що ска-
жуть на тім світі діди й прадіди наші, почувши, що ти
міняєш прізвище...

*Задумався, тяжко замислився. Мазайло схилився на лю-
стро. Мислі, як хмари, як туман, окрили посивілу голо-
ву. Окрили, заскакали. Заскакав якийсь дід-запорожець.
Забриніла мелодія: «Ой, сів пугач на могилі та й крик-
нув він «пугу».*

Дід-запорожець

— Пугу! Чи не видно, бува, наших з Великого Лугу?

У Мазайла волосся дибки стало:

— Хто ви?

Дід заскакав, шаблею іржавою забржчав:

— Я твій прашур і той дід, що надіявся на обід, та без
вечері ліг спати... *(Десь взялася у діда мазниця. Махнув
квачем)*. Запорожець славний був і колеса мазав. Отож і
Мазайло-Квач прозивався. Як ішли козаки на чотири по-
ля — мазав, як ішли козаки на чотири шляхи — мазав.
Мазав, щоб не пропадала тая козацька слава, що по всьо-
му світу дибом стала, а ти моє славне прізвище міняєш?!

*Музика перейшла на скрип. Заскакав другий дід,
чумак, теж з мазницею, з квачем:*

— Як пугу, то й пугу. Чи не видно й чумаків край зе-
леного лугу? *(До Мазайла)*. Я — твій прадід Василь, що
надіявся на сіль, та й без солі ліг спати. Ще з діда Ма-
зайло-Квач прозивався і чумацькі колеса мазав. Як рипі-
ли вони на південь — мазав, як рипіли на північ — мазав,
а ти моє славне прізвище міняєш?!

Заскакав ще третій дід, селянин, без мазниці й квача:

— Я твій дід селянин Авив, що був собі та жив, мазав
чужії вози, бо свого вже не стало, а ти моє славне прі-
звище міняєш?

*Десь удалині з'явилась невідома постать з телефоном,
на аеромоторі, під № 31—51. Заскакали, заговорили
в гучномовець:*

— Алло! Алло! Мої предки з Великого Лугу! Обміняйте свої прізвища на принципові числа у всесвітній номерній системі. Ало! Але! Алю! Улю!

Дядько Тарас сказав Мазайлові:

— Уля втекла, і я, мабуть, буду п'ять. Чуєш, Мино, коли вже міняєш, то хоч корінь «маз» залиш! Га?

*Мазайлові здалося, що замість дядька Тараса він бачить ще четвертого діда з квачем. Отож, коли Тарас торкнувся Мазайла, тому здалося, що цей дід задавить його.
Скочив і не своїм голосом:*

— Ой-ой! Залишаю корінь, тільки не чіпайте мене, діду, не чіпайте мене, боже мій, боже мій...

Тьотя Мотя

— Прекрасно! Ми на цей корінь придумаємо безподобне прізвище. Хто голосує за цю резолюцію? Один, два, три, чотири, п'ять, шість... Хто проти? Один, два, три...

Рина, Баронова-Козино заплескали.

Оповіді про конкурс.

*Загомніли, заходили: Мазайлиха, Рина, Баронова,
дядько Тарас. Тьотя вписувала нові прізвища, що їх
викукували.*

Мазайлиха

— Мазов.

Дядько Тарас

— Ну й прізвище — Мазов-Лазов-Лоза-Залоза... А по-моєму, кращого не буде, як Зайломаз. Зайломаз!

Рина

— Зайломаз? Ха-ха-ха... Та що різнить Зайломаза з Мазайлом? Що? Однаково! Краще Мазеленський.

Дядько Тарас

— Де ж там однаково: то ж Мазайло, а то — Зайломаз.

М а з а й л и х а

— Де Мазе.

Т ь о т я М о т я

— Де Мазе — це на французький штиб, а ми люди, слава богу, руські.

Б а р о ц о в а - К о з и н о

— Рамзес! Класніше прізвище!

Т ь о т я

— Рамзес? Може, Рамзесов?.. Давайте краще Рамзесов! Милі мої люди! Рамзесов, га?

Д я д ь к о Т а р а с

— А де корінь «маз»? Геть Рамзесова! Кореня нема!

М а з а й л и х а і Б а р о ц о в а - К о з и н о

— Фои Мазел! Рамазай-Арзамасов!

Д я д ь к о Т а р а с

— Краще Мазайловський! (*Нишком: «Похоже на гетьман Виговський»*).

Т ь о т я н а Т а р а с а :

— Польське прізвище, і хто ж пропонує?

Д я д ь к о Т а р а с

— Ну, тоді Мазайлович. (*Нишком: «Гетьман Самойлович»*).

Т ь о т я М о т я

— Щоб було схоже на «Мойсей Мазайлович», що вже торгує у нас в Курську й нашу московську вимову псує,— нізачо!

Д я д ь к о Т а р а с

— Мазайленко! Мазайленко. (*Нишком: «Гетьман Дорошенко»*).

Т ь о т я М о т я

— Годі вже! Годі!.. Дайте другим сказати.

Р и н а

— Мазанський... Боже мій! Мазенін! Похоже на Єсенін. Мазенін! Мазенін!..

Тьотя

— Прекрасно! Геніально! Мазенін... Вам до вподоби, Мино, Мазенін?

Ма за й ло зворушено, аж задихнувся:

— Діти мої!

Баронова поправила:

— Деці мої...

Ма за й ло

— Деці мої! Я б ваші прізвища всі забрав би на себе і носив. Проте можна тільки одне носити, і мені здається — Мазенін найкраще.

Тьотя і вся її партія крикнули — ура!

Завіса

ЧЕТВЕРТА ДІЯ

І

Четвертого дня прибігла Уля. Зворушена. Весела:

— Я його прикохала, і знаєш чим, Рино? Знаєш?

Рина

— Ну, Улюню, золотко? Ну?

Уля

— Учора ввечері пішли ми в сквер... Ні, постривай, не так... Пам'ятаєш, я тобі розповіла... *(Спинилась)*. Мока вдома?

Рина кивнула головою:

— До бібліотеки збирався йти...

Уля радісно:

— Невже! *(Пальчиком)*. От!.. *(Хвилюючись, але тихше)*. Пам'ятаєш? Я тобі розповіла... як я вперше вела його через сквер і він сказав уривок із вірша. Я покрию свого милого слідочок, щоб вітер не звів...

Р и н а

— Пам'ятаю! Ну?

У л я

— Ото і запали мені в душу ті слова. Ото і спитала якось, чи не зна вің усього вірша. Ні, каже, Улю, ці слова у Грінченка, а де цілий вірш, то вже місяць шукаю і ніяк не можу знайти. Я й подумала: а що, як я знайду? І от уяви собі. Купила Грінченкового словника, одшукала слова аж у другому томі, Рино, аж на сторінці 647-й. Дивлюсь, під ними примітка: Чуб., римське п'ять, 46. Кого тільки не питала, де тільки не була, не знають, що воно таке. Нарешті в одного іновця — квартири нема, так він по бібліотеках гріється,— дізналася, Чубинського⁸, том п'ятий, сторінка сорок шоста. У публічній насилу знайшли. Додому не дають, дак я в бібліотеці вчитала, Рино... і от учора ввечері у сквері я стала перед Мокою та:

Чогось мені чудно,
чогось мені дивно,
десь мого милого
третій день не видно.

— Ти розумієш?

Не видно, не видно
та й не видати,—
тільки zostалися
на жовтім пісочку
два слідочки знати.
Що один слідочок
коня вороного,
а другий слідочок
миленького мого.

— Розумієш?

Піду я в лісочок,
вирву я листочок,
я покрию свого милого слідочок,
щоб вітер не звіяв,
пташки не склювали,
щоб мого милого
інші не сприяли.

Публічна бібліотека, кажу, Моко, номер книжки 18749, том п'ятий. Боже, Рино, якби ти побачила... Затремтів увесь, запалав...

Рина радісно: «Затремтів!».

Стиснув мені руки, в очі дивився: «Улю,— каже,— Улю...»

Рина: «Улю,— каже,— Улю!»

Давайте разом...

Рина аж пригорнула Улю: «Давайте разом!»

читати.

Рина одскочила злісно!

— Ха-ха-ха.

Уля

— Давайте разом жити...

Рина перестала:

— Ну?..

Уля

— Бо мені, каже, без вас, Улю, одному трудно... Не можна... Не проживу...

Рина

— Так і сказав?

Уля

— Точнісінько так, а в самого аж сльози забриніли!

У Рини виблиснув новий план.

— Так! Прекрасно... (До Улі). Сьогодні, Улько, ти їдеш до своєї тітки... Розумієш?

Уля здивовано!

— До якої тітки? Чого?.. У мене жодної тітки нема.

Рина

— Сьогодні, зараз ти кажеш Мокієві, що їдеш жити до тітки в Одесу, розумієш? І тільки тоді, коли він погодиться змінити своє прізвище на Мазеніна, ти не їдеш, зостаєшся і ходиш до нас, розумієш тепер?

Уля

— Рино!

Рина

— Не сьогодні, то завтра буде опубліковано в газеті наше нове прізвище, але Мокій подав заяву, щоб йому залишили старе... Ти розумієш — Мокій випаде з нашої родини. Ти мусиш його повернути до нас, інакше, Улько, ти більш не побачиш ні Мокія, ні нашої квартири!

У л я

— Я не зможу, Ринусю! Він же українець...

Р и н а

— Улько! Ти мусиш!..

У л я

— Не можу! Я... я сама вже українка...

У Рини трохи не вискочили очі.

2

Як не вскочать тьотя Мотя й Мазайлиха.

Очі рогом:

— Що? Що-о? Милая моя! Господь з вами!.. Що ви! Що ви!

Р и н а

— Яка ти українка, Улько! Ти вже й мови не знаєш. Сама ж казала, що тільки покійна твоя баба по-малоросійському говорила.

У л я

— Мама ще й тепер по-українському як коли закидають. Крім того, у мене очі українські, ноги українські, все, все.

Тьотя · Мотя й Мазайлиха

— Ноги?

— Но-ги?

Р и н а

— До чого ж тут ноги, ідіотко?

У л я

— А до того, що в антропології про це пишеться, що українці здебільшого довгоногі, і що нема гірш, як коротконогі жінки,— в антропології сказано, от... *(Взявши рукою за талію, гордо витягла ногу. Рина і тьотя бликнули на свої).*

Р и н а

— Це він тобі памороки ногами та антропологіями забив... Та він же божевільний, ти розумієш!.. Він просто захворів на всякі оці українські фантазії, а ти й вуха розвісила, ідіотко!

Тьотя

— Бачите, бачите, він не покохав вас, Улю, як жінчину, ну, як людину, нарешті. Він у вас шукає тільки щось українське, він тільки українського хоче...

Маза й лиха

— Ви йому потрібна не на коханнечко, не на милуваннечко, а тільки на те, щоб робити на вас українці-за-ацію...

Тьотя Мотя

— Боже!.. По-моєму, прілічнее бить ізнасілованной, нежелі українізірованной. (*Одійшла*).

Рина

— Улько! Зараз ти викликаєш Мокія і кажеш йому отут: або ти Мазеніц, або я у тітки в Одесі... Отут казатимеш, в оцій кімнаті, чуєш? Я стоятиму за дверима! Тільки так! Або — або... Все!

Тьотя

— Або — або!

Маза й лиха

— Або — або!

Пішли. Тьотя, побачивши, що Уля увійшла до Мокія в кімнату, вернулась. Підбігла до люстра, виглянула, тоді піднялася і почала крадькома вимірювати свої ноги (чверткою на пальцях).

Рина вигулькнула з дверей:

— Тьотю!

Тьотя зашарілася:

— Я зараз. Це у мене підв'язка спала...

Пішла до Рини. Причинила двері.

3

Увійшли Мокій і Уля. Мокій узяв Улю за руки!

— Дуже радий, Улю, що навідали мене у моїй Холоднороській пуші. От! Дуже! А я, знаєте, вчора, з нашого побачення прийшовши, довго ще не спав... І знаєте... Яюсь попалась під руку збірка поезій. Набрів, між іншим, на прекрасний примітив. Ось:

Ти, місяцю, який же ти ясний,
як засвітиш — на весь світ прекрасний.
Ой, спусти вниз роги,
засвіти по діброві,—
покажи всі в степу до милої дороги.

Правда, чудесно звучить, Улю?

У л я

— Я їду жити до тітки... В Одесу, Моко.

М о к і й приголомшений:

— Як це... до тітки в Одесу?!

У л я

— Так... в Одесу, до тітки... жити...

М о к і й глухо:

— Серйозно?

У л я

— Серйозно... Заставляють...

М о к і й

— Хто?

У л я

— Різні тьо... обставини, непереодоліміе препятствія...

М о к і й

— По-українському — непоборні перешкоди кажуть.

У л я з натиском:

— Так... з одного боку, непоборні, з другого — непереодоліміе перешкоди.

М о к і й

— Як же це так!.. Раптом до тітки жити, та ще й в Одесу... *(По паузі)*. Сиди один в холодній хаті, нема з ким тихо розмовляти, анікогісінько нема.

*З-за дверей почулось понукальне шипіння: ну-с-с...
нуш-ш...*

У л я щиро з боєм:

— Моко!.. А ви б могли зробити... щось, щоб я зосталася?

М о к і й

— Щось? Що саме, Улю?... Що?..

У л я

— Що?.. Прощайте!..

З-за дверей проповзло шипіння.

М о к і й глухо:

— Улю!.. Можна вас хоч тепер... поцілувати?

У л я

— Аж тепер!.. Ах ви ж... (*Крізь сльози*). Як по-українському — разія, недогадливий...

М о к і й

— Ну, недомека...

У л я

— Поцілуйте ж, недомеко милий...

М о к і й незграбно, але палко й міцно поцілував Улю.

Тоді зворушено:

— Скажіть, Улю... Що мені треба зробити, щоб ви zostалися? Що?.. Я все зроблю! Все!

У л я

— Що?.. (*Нависла мертва тиша. Улі прорізалась коло губ перша зморшка гострої печалі*). Ні! Прощайте!..

Похилившись, рвучко пішла. Услід їй гадючками поповзло шипіння, свистіння. Мокій, щоб не заплакати, побіг до себе в кімнату.

4

Ускочили прожогом тьотя, Рина і Мазайлиха.

Тьотя до Рини:

— Біжи, Ринко!.. Скажи йому хоч ти, що треба йому зробити!..

Рина була кинулась, але вернулась:

— Скажіть краще ви, тьотю...

І тьотя кинулась була, але теж стала, махнула рукою:

— Маланхольная ідіотка!.. А який момент був, Рино! Який момент! Такого моменту вже не буде.

Мазайлиха заплакала.

Ускочив напіводягнений М а з а й л о з газетою в руках:

— Серце!.. Воді!.. Є публікація!.. Ось!..

В с і р а з о м

— Де?

— Невже, папо?

— Господи!

М а з а й л о

— Ось!.. *(Істерично)*. Обережно, не порвіть! Ось... Ось... Харківський окрзагс на підставі арт. 142—144 Кодексу... Не можу, ви розумієте... В очах райдуги, метелики, луки... Пахнет сеном над лукамі!..

Т ь о т я взяла у Мазайла газету:

— Дайте я прочитаю...

М а з а й л о

— Обережніше, не помніть! Не помніть!

Т ь о т я урочисто:

— Харківський окрзагс на підставі арт. 142—144 Кодексу законів про родинну опіку та шлюб оголошує: громадянин Мина Мазайло міняє своє прізвище Мазайло на Мазенін. *(До Рини)*. А що, не казала я, що прізвище сьогодні буде опубліковане! Не казала!.. Песней душу веселя...

Р и н а

— Тьотю, яка ж радість!.. Баби з к-рап-лями рядами...

М а з а й л и х а

— Ходят, сено шевеля... *(Засміялась, заплакала)*.

Увійшов дядько Т а р а с:

— Цікаве що в газеті, чи як? *(На нього ніхто не звернув уваги)*.

М а з а й л о до тьоті:

— І з'явіть ви собі, як я зразу одшукав... Не читаючи газети, одшукав. Яюсь зразу вийшло, і знаєте через що?

Серце!.. Кажуть, пишуть — серце орган, що гонить кров, орган кровоногоу. Нічого подібного! Серце — це орган, що перш за все передчуває і вгадує. Ще за газету не взявся, а воно вже тьох — є публікація! Ще не взявся читати (*узлявся руками за серце, немов стиснув йому руку*), як ти, моє ненаглядне, любе серце, вже тьохнуло: дивися на останній сторінці знизу!.. (*Стиснув ще міцніш*). Спасибі! Спасибі за віщування! Спасибі!.. Там сухое убірають мужичкі е-во кру-ком...

Дядько Тарас

— Гм... Невже таки опубліковано! Га?

Знов ніхто на дядька уваги.

Маза й лиха

— Така радість, що я вже не знаю, що нам далі й робити!.. На воз віламі кідають...

Рина

— Що?.. На підставі публікації голосно сказати: однині я Рина Мазеніна!

Маза й лиха

— Лина Мазеніна!

Маза й ло

— Мина Мазеніна!.. Боже!.. Воз растьот, растьот, как дом...

Дядько Тарас

— Га, питаюся?

Тьотя Мотя

— А тепер слухайте, милії мої люди. Є пропозиція газету завести у рямці...

Рина

— Під скло, тьотю! У нас залишились рями і скло від царського портрета на горищі... Ура-а!

Тьотя Мотя узяла газету:

— В рямці! Всім нам прибратися і врочисто поздоровити хрещеника, пообідати... (*Пішла і, проходячи повз дядька Тараса, весело, жартівливо показала на нього*). Ну!.. В ажіданьї конь убогій точно вкопаний стоїть... Ха-ха-ха. (*Вийшла*).

М а з а й л о

— Уші врозь, ду-кою но-кі... Лино! А вийми мені й подай сюди до люстра дореволюційний парадний мій сюртук.

Став перед люстром. Рина і Мазайлиха побігли.

Дядько Т а р а с

— Га? Думалось — Мазайловський, мірялось — Мазайлович, мріялось — Мазайленко з кореня «маз» вийде, а вийшов Мазенін. П'ять на п'ять було! Ой дурень я, дурень!.. *(Пішов, ухопившись за голову).*

7

Убігла М а з а й л и х а з сюртуком:

— На!.. Мотенька сказала, щоб ти мерщій одягався, бо й нам треба до люстра... Крім того, може, знайомі, сусіди, дізнавшись про публікацію, прийдуть... Мерщій же, Мипусю, мерщій! Щоб не вийшло: і як будто стоя спіт...

Поцілувавши чоловіка, побігла.

М а з а й л о сам:

— Однині я — Мина Мазенін. *(Став перед люстром).* Здрастуйте, Мазенін, Мино Марковичу! *(Привітався на другий голос).* А-а, добродій Мазенін? Мое вам!.. *(Ще привітався на третій голос).* Товаришу Мазенін! Здрастуйте!.. *(Іще привітався).* Здоров був, Мазенін! Зайдімо?.. Гм. *(Помріяв трошки).* Ви не знайомі? *(Подавши комусь руку).* Дуже приємно — Мазенін. *(Уклонився).* Будь ласка, ви часом не Мазенін? *(Кивнув головою).* Так, я Мазенін!.. *(Офіційним голосом).* Ваше посвідчення, громадяніне! *(Тоді немов подав комусь посвідчення).* Будь ласка! Мазенін! *(Тоді з офіційного на м'якший).* Вибачте, ось у ці двері, товаришу Мазенін... *(Ситим голосом).* Були там Вишньов, Спаський, Де Розе, Мазенін...

8

Убігла М а з а й л и х а:

— Рина вже дістала з горища раму... Ти скоро?.. Та навіщо ти скидаєш штани?..

Замріяний, М а з а й л о машинально застебнув штани і знов до когось:

— Вдома?.. Скажіть, що прийшов Мазенін з дружиною. Здрастуйте!.. (*Підвів до когось жінку*). А це моя дружина.

М а з а й л и х а

— Ах, Мазеніна... А тепер, Минасю, я... Це мій чоло...

М а з а й л о перехопив:

— Ні, не так... (*Немов подзвонив і тоді до покоївки*). Тут живуть Мазеніни?.. Будь ласка...

М а з а й л и х а

— А ще краще так... (*Немов вітаючись і цілуючись з кимось*). Прошу ласкаво, заходьте... Це мій чоло...

М а з а й л о вклонився:

— Мазенін! Ні, краще так: вип'ємо за здоров'я нашого вельмишановного Мина Марковича Мазеніна!..

М а з а й л и х а

— За мадам Мазеніну! За Килину Трохимівну Мазеніну!.. (*Випила*).

9

Тим часом через кімнату пройшов, нікого не бачачи, не помічаючи, дядько Т а р а с:

— Дурень же я, дурень!

М а з а й л о, теж нічого не помічаючи, немов випивши:

— Вип'ємо, Мазенін, га?

М а з а й л и х а, кокетуючи, пальчиком:

— Мадам Мазеніна!.. Випийте...

10

Вскочила Р и н а:

— Тьотя вже заводить газету під скло. Вй ско... Та навіщо ти, папо, скидаєш спідню сорочку? Мамо! А ти здуріла! Теж розстебнулася...

М а з а й л о замріяно:

— Слово має Мина Маркович Мазенін.

М а з а й л и х а замріяно:

— Вам скільки аршин, мадам Мазеніна?

М а з а й л о

— Браво! Хай живе Мазеніні!..

М а з а й л и х а

— Ці квіти і конфекти однесіть, будь ласка...

Р и н а замріяно:

— Рині Мазеніній...

М а з а й л о

— Чули? Помер Мазеніні, Миша Маркович...

М а з а й л и х а

— Засмучені тяжко, про це жалібно оповіщають всіх родичів і друзів дружина...

Р и н а

— І дочка Мазеніні... *(Замислилась)*.

11

Через кімнату перейшов, нікого не бачачи і нічого не помічаючи, дя д ь к о Т а р а с:

— Ой-ой-ой же дурень!

М а з а й л о

— На цвинтарі пам'ятник золотими буквами: «Тут спочиває прах Мيني Марковича».

М а з а й л и х а

— Мазеніна.

М а з а й л о

— Або просто: тут Мазеніні...

Р и н а

— І наша вулиця — вулиця Мазенініх.

Обнялися втрьох і од щастя заплакали.

Увійшла тьотя Мотя:

— Я вже все зробила: газета в рямцях, під склом!.. Ви ско... Та що з вами, миліі ви мої люди!.. Що трапилось?.. Ви плачете?..

Мазайло

— Це ми з радості... Ну, якось не віриться, чи давно було: Квач, Мазайло, Мазайлиха, Мазайлята, Мазайлівна... І от ми — Мазеніни, і от я нарешті — Мазеніні!

Тьотя й собі слізку вронила:

— Треба буде й собі трошки одмінити прізвище. Розгоргуева — це прекрасне прізвище, та, жаль, не модне тепер... От, наприклад, Металова-Темброва — зовсім інша річ...

Увійшов дядько Тарас:

— Та який же дурень!.. (*Побачив, як обнялися тьотя, Мазайло, Мазайлиха, Рина*). Так... Як був собі до революції у нас підрядчик один земський та будував він земству школи, лікарні, дороги. Ну, а собі за це — будинки. Хоч і крав, дак міцно ж будував, не те, що тепер для житлокоопів будують. Та не про це я хотів сказати. Як прийшла революція, то націоналізували його будинки. То він, через п'ять років із тюрми вийшовши, пішов просто до виконкому. Прийшов, двері прочинив та й пита: я ще вам не потрібний? Ні, кажуть... Ну, то я послі прийду... Так оце і я тепер питаю (*сумно-лукаво*) — я вам ще не потрібний?

Тьотя Мотя

— Ні!.. (*До Мазайлів*). Ходімо, я ж покажу газету, мої милі. Ви не впізнаєте її!..

Дядько Тарас услід:

— Ну, то я послі прийду.

Тьотя Мотя

— Ба ні!.. Ви нам потрібний! Будь ласка, одчиніть двері, як хто прийде до нас поздоровити Мину Марковича... Будь ласка! (*Пішли*).

Дядько Тарас од образи не зна, що робити.

Постукав до Мокія:

— Тобі я ще не потрібний?

Виглянув Мокій:

— Як комсомольцю кадило, так ви мені потрібні.

Тоді дядько Тарас у люстро:

— А собі ти ще потрібний? (*Подивився і почав сам себе в люстро лаяти*). П'ять на п'ять, га! Ні, таки ти дурень, Тарасе! Бельбас! Бевзь! Недотепа! Кеп! Йолоп! Глупак! Телесень! Дурко! Дуропляс! Дурноверх! Дурепенко! Дурба! Дурило! Дурбас! Дурунда!

Задзвонив у сінях дзвоник. Дядько пождав, чи не вийде хто одчинити двері. Тоді:

— Гаразд! Я одчиню, будь ласка, але ж і зачиню за вами, і в першу чергу за тобою, радянський українцю. Ох і зачиню ж!..

Пішов, одчинив і ще в сінях:

— Ага-а!

Увійшла Баронова-Козино з букетом квіток. Побачивши, що в кімнаті нікого нема, занервувалася.

Дядько Тарас

— Так. Виходить, це я вам одчинив двері?

Баронова-Козино

— Так...

Дядько Тарас з прихованою погрозою в голосі

— Гм... Подождіть.

Баронова-Козино

— Вибачте, тобто — мерсі... Скажіть, будь ласка, чи вдома Мазеніни?

Дядько Тарас

— Гм... Зайломази, ви хотіли спитати.

У Баронової-Козино закалатало серце.

Пальцями до вух:

— Вибачте, ви ще, мабуть, не читали — в сьогоднішній газеті є публікація...

Дядько Тарас

— А в завтрашній буде мое спростовання: тільки Зайломази! Чуєте? Зайломази! Як це так: раз, два, три — і вже Мазепіни, га! Та ви знаєте, як це за старого режиму робилося, га? Знаєте, що тоді потрібно було, щоб змінити прізвище,— цілі роки і найвищий царський дозвіл, га? Знаєте, наприклад, як міняв у нас, і це, між іншим, історичний факт, своє прізвище секретар одної земської повітової управи, Каленик Митрофанович Гімненко?

Баронова-Козино, ойкнувши, сіла.

Це ж не те, що, припустімо, Непийливо або Тягнирядно якесь, а справді трагічне прізвище. Знаєте, що за великі гроші виправив він його на Говненка,

Баронова-Козино тихо знепритомніла.

а далі, ну ніяк не можна. Та знаєте, що тільки по трьох роках клопотання, тільки сам цар Олександр Третій соізволив змінити Говненка на Вороненка, га?! (*Помітив, що Баронова-Козино знепритомніла*). Ага-а!.. Це тільки од такого, вибачте, маловажного історичного факту обморок узяв, а якби я навів вам сотні, тисячі зовсім не таких, а справді трагічних історичних подій і фактів. Га? Га, питаюся! (*По паузі*). Що ж тепер мені ще зробити? (*Побачив на люстрі газету*). Хіба газету почитати! Ну й що ж! (*Сів читати*). З горя козак «Вісті» читає, бо своїх немає. (*Прочитав дещо, заплющив очі*). Отак тільки їх і можна читати: як читаєш — закусюєш, прокусюєш — знов читаєш, свого віку козацького доживаєш... (*Подивився ще в газету і раптом*). Ха-ха-ха! Іона, ще й Вочревісущий! ⁹ Люблю зладєя!

Баронова-Козино очулася:

— Ви ще й омієтесь! Ви ще й глузуете!

Дядько Тарас

— Де ж пак! Читаєш фельетона — зовсім не смішно й не дотепно, ну, а вже як дочитаєшся до підпису, не можна вдержатись. Ха-ха-ха! Іона, ще й Вочревісущий.

Баронова-Козино встала:

— Будь ласка, але од цього прізвища я вже не впаду. Це прізвище, павпаки, очуло мене і на ноги підвело...

Підійшла до другої кімнати, та в цей момент...

Широко, навстіж розчинилися двері — од старих Мазайлів і од Мокія. Разом увійшли: Мазайло в чорному сюртуці, тьотя Мотя з газетним аркушем, заведеним у рямці під скло, Мазайлиха, Рина з букетом з одного, самотній Мокій — з другого боку. Заграла музика, і почався балет. Баронова-Козино поздоровила Мазайла, тьотю Мотю, Рину, Мазайлиху, тоді до Мазайла:

— А не забули ще... Пахнет сеном над...

Мазайло

— Пахнет сеном над лу-ка-мі...

Баронова-Козино

— Bravo! Bravo! Bravo! Прекрасно!

Мазайло

— Гех! Песньою душу веселя...

*Баронова-Козино, Мазайло, тьотя, Рина,
Мазайлиха разом:*

— Баби с к-рап-лями рядами
Ходят, сено шевеля.

Дядько Тарас демонстративно!

— Вийшли в поле косарі
Косить ранком на зорі,
Гей нуте, косарі,
Бо не рано почали.

Мокій самітно!

— Під горою над криницею
Горювали брат з сестрицею...

*Тьотя Мотя прибила на стіну газету в рямцях.
Тоді:*

— Хай живе Мина Маркович Мазенін! Ура-а!

Дядько Тарас

— Хай живе Мазайловський! (*Нишком*). Гетьман Виговський!

Мокій

— Мазайло-Квач!

Тьотя, Мазайло, Мазайлиха, Баронова-Козино, Рина огочили Мокія:

— Мазенін! Мазенін!

Мокій

— Мазайло-Квач!

Тьотя та інші:

— Мазенін!

Мокій

— Мазайло-Квач!

Тьотя, за нею інші закрутилися метелицею, приспівуючи:

— Там сухое убірають і т. д.

— Хоч не рано почали,
Так багато утяли і т. д.

Тьотя Мотя

— Хай живе Мазенін! Мазенін!

Дядько Тарас

— Хай живе Мазайловичі! (Нишком: «Гетьман Самойлович!»)

Мокій

— Мазайло-Квач!

Тьотя Мотя та інші трохи не збили з ніг Мокія:

— В ажіданьї конь убогій і т. д.

— Хай живе Мазенін!

— Мазенін! Ха-ха-ха! Мазенін!

Дядько Тарас

— Мазайленко. (Нишком: «Гетьман Дорошенко!»)

Мокій у колі, заткнувши вуха. Знесилено:

— Мазайло-Квач! Мазайло-Квач!

Тьотя Мотя та інші заскакали:

— Тільки Жучка удалая
В рихлом сене, как в волнах,

То взлетая, то ниряя,
Скачет, лая, впопихах,
(У Мазайла: *упопихах*).

Закрутились кругом Мокія, переможно вигукуючи:
— Хай живе Мазенін!
— Мазенін!

16

*Раптом увійшли: Тертика з м'ячем і з газетою
«Комсомолець України», Губа і в перспективі
за ними Уля.
Мокій до них:*

— Поможіть хоч ви! Сам уже не можу, хіба ж не ба-
чите...

Тертика м'ячем бац у підлогу:

— А скажіть, що за шум сочинився?

Губа

— З якого приводу? Чого?

ТЬотя Мотя показала на газету в рямцях:

— Будь ласка, будь ласка, молодії мої люди, прочи-
тайте!

Губа підійшов до газети:

— А що тут таке?

Мазайло

— Серце ще зранку... Та краще прочитайте самі! Го-
лосно прочитайте!.. Будь ласка, одчиніть там вікна, две-
рі, щоб усім було чути! Всім, всім, всім, всім!

Губа, придивляючись, почав читати:

— Українізація.

ТЬотя Мотя

— Не те читаєте, мій милий, і не там!..

Мазайло

— Не те і не там!.. Дивіться знизу.

Тертика з м'ячем:

— Читай, Ваню, згоря, коли на те пішло!

Губа швидко:

— «Адміністрація маріупольського заводу не пустила на завод комісії в справі українізації...»

Тьотя й Мазайло

— Та не про те, милий ви хлопче! Не там! Дивіться в об'явах!

Губа

— «За останній час набагато збільшився попит на українську книжку поміж робітництвом на харківських заводах... За систематичний зловмисний опір українізації...»

Тьотя

— Ах, боже мій! Та що ви там вичитуєте про якусь там українізацію... Ви знизу прочитайте! Оповістки!

Мазайло

— Он там читайте! Бачите? Я навіть звідси бачу: Харківський окрзагс на підставі арт. 142—144 Кодексу...

Губа

— Стривайте! Стривайте! Та невже?.. (*Перечитав якісь рядки в газеті*).

Мазайло

— А ви думали! Серце ж, кажу...

Губа

— «За постановою комісії в справах українізації, що перевірила апарат Донвугілля, звільнено з посади за систематичний і зловмисний опір українізації службовця М. М. Мазайла-Мазеніна...»

Ойкнули. Тьотя Мотя розгубилася. До Мазайла:

— Що ж це таке?.. Як це?..

Рина до батька:

— Невже цьому правда, папо?.. Та чого ти мовчиш?

Тьотя і Рина з одного і другого боку:

— Мино Марковичу!

— Папо!

Дядько Тарас, підійшовши, вдивився в Мазайла:

— Він уже ні гу, ні му!.. Ні ге, ні ме — занімів!

М а з а й л и х а

— Голкою, Мино! Язика поколи голкою!..

Т е р т и к а до Мокія:

— А ми прийшли врятувати тебе од міщанської стихії... Ближче до комсомолу! Держися комсомолу! Верни руля на комсомол! Ну?

У л я

— Це я... Побачила — наші комсомольці йдуть... Така покликкала на поміч... Я вже до тітки ніколи не поїду.

Т е р т и к а

— Ну!

М о к і й до Улі:

— Ну, Улю!.. (*До комсомольців*). Присяги не кажемо тепер...

Г у б а

— Знаю. Це з вірша Яновського:
Десять літ будуем владу Рад.
Маяком стоїть УСРР.
Нація не піде вже назад!

Т е р т и к а

— Навпаки, скоро скажемо всім Мазеніним: гол!
Ударив м'яча. Губа підбив. Мокій і собі. Уля собі.

З а в і с а